142. Torstaina 12 päivänä marraskuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi tontin myymisestä Yleisradion eläkesäätiölle 5527

Hallituksen esitys 173/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

2) Hallituksen esitys Uzbekistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 198/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä yleissopimukseen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 199/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 39/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 200/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valtion maksuperustelain muuttamisesta 5528

Hallituksen esitys 203/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi merilain 1 luvun 8 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 219/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 14/1998 vp

7) Hallituksen esitys Kazakstanin kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 220/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 15/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain 31 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 135/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 9/1998 vp

Lähetekeskustelu

9) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta ... „

Puhemiesneuvoston ehdotus 2/1998 vp

10) Lakialoite laiksi rikoslain muuttamisesta annetun lain 17 luvun 10 §:n muuttamisesta 5531

Lakialoite 96/1998 vp (Jaakko Laakso /vas ym.)

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 124 §:n muuttamisesta 5533

Lakialoite 114/1998 vp (Esko-Juhani Tennilä /va-r)

12) Lakialoite laiksi ikääntyvien työntekijöiden osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelyistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 119/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

13) Lakialoite laiksi tuloverolain 53 §:n muuttamisesta 5541

Lakialoite 125/1998 vp (Bjarne Kallis /skl ym.)

14) Lakialoite laiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 5542

Lakialoite 128/1998 vp (Anu Vehviläinen / kesk ym.)

15) Lakialoite laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta 5548

Lakialoite 129/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

16) Lakialoite laiksi työsopimuslain 28 §:n muuttamisesta 5553

Lakialoite 130/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

17) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 131/1998 vp (Helena Vartiainen /sd ym.)

18) Lisätalousarvioaloite 22—36/1998 vp 5558

22 Janina Andersson /vihr ym.: Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetun määrärahan poistamisesta

23 Maria Kaisa Aula /kesk ym.: Määrärahan osoittamisesta poliisin toimintamenoihin

24 Toimi Kankaanniemi /skl ym.: Määrärahan osoittamisesta nuorten syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden tukemiseen

25 Mikko Kuoppa /va-r ym.: Määrärahan osoittamisesta sijoitusmenoihin työllisyyden turvaamiseksi

26 Tauno Pehkonen /skl ym.: Määrärahan osoittamisesta satovahinkojen korvaamiseen

27 Veijo Puhjo /va-r ym.: Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetun määrärahan poistamisesta

28 Ola Rosendahl /r: Maatilatalouden kehittämisrahastosta valtiovarastoon ehdotetun siirron poistamisesta

29 Pentti Tiusanen /vas: Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetun määrärahan poistamisesta

30 Pentti Tiusanen /vas: Määrärahan osoittamisesta valtatie 6:n liikenneturvallisuuden parantamiseen välillä Koskenkylä — Kouvola

31 Pentti Tiusanen /vas: Määrärahan osoittamisesta valtatie E18:n liikenneturvallisuuden parantamiseen välillä Hamina — Vaalimaa

32 Pentti Tiusanen /vas: Määrärahan osoittamisesta rantaradan jatkamiseen Helsingistä Kotkan kautta Venäjän rajalle

33 Jukka Vihriälä /kesk ym.: Määrärahan osoittamisesta satovahinkojen korvaamiseen

34 Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittamisesta poliisin toimintamenoihin

35 Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittamisesta satovahinkojen korvaamiseen

36 Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittamisesta vähän liikennöityjen rataosuuksien peruskorjaukseen

---

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Andersson C., Andersson J., Backman, Hassi, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Järvenpää, Kautto, Kiviniemi, Lamminen, Lindén, Lindqvist, Löv, Markkula-Kivisilta, Mertjärvi, Metsämäki, Nyby, Perho, Rantanen, Roos, Savela, Takkula, Tarkka, Tiusanen, Tuomioja, Vehviläinen, Viitamies ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Vehviläinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Huttu-Juntunen, Metsämäki, Rantanen ja Savela sekä muun syyn perusteella edustajat Hassi, Järvenpää, Roos, Tarkka ja Vehviläinen sekä
tästä ja huomisesta päivästä muun syyn perusteella edustajat Alaranta, Nyby ja Perho.

Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että puhemiesneuvoston ehdotus n:o 2 eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta (PNE 2/1998 vp) on saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi tontin myymisestä Yleisradion eläkesäätiölle

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 173/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys Uzbekistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 198/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä yleissopimukseen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 199/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 39/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 200/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Tässä jatketaan indeksiehtolakia. Täytyy todeta, että tämä on määräaikainen. Aikoinaan on esitetty pelkoja siinä suhteessa, että jos sopimusehtoja voidaan kytkeä indeksiin, se saattaa aiheuttaa inflaatiota. Toisaalta kuitenkin täytyy todeta, että indeksiehtolaki on toiminut varsin hyvin. Yhteiskunnassa on selviä tarpeita tietyissä tilanteissa kytkeä sopimusehtoja indeksiin ja sillä tavalla saattaa tiettyä turvaa, joka on myöskin omiaan vaikuttamaan siihen, että inflaatio ei sitten sopimuskorotusten tai muiden muutosten johdosta laukkaa tarpeettoman paljon, jos esiintyy epävarmuutta siitä, mikä inflaation määrä kaiken kaikkiaan voisi olla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi valtion maksuperustelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 203/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi merilain 1 luvun 8 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 219/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys Kazakstanin kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 220/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 135/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 9/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Puhemiesneuvoston ehdotus 2/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Puhemiesneuvoston ehdotuksessa lähdetään siitä liikkeelle, että ei olisi mahdollista toimia samanaikaisesti europarlamentaarikkona ja kansanedus-

tajana. Haluaisin muistuttaa, että tämä ei ole käytäntö kaikissa EU-maissa. Monissa EU-maissa on mahdollista olla samanaikaisesti europarlamentin jäsen ja myöskin paikallisen kansanedustuslaitoksen jäsen. Suomen osalta puhemiesneuvoston ehdotus kuitenkin tuntuu tarkoituksenmukaiselta. Pelkästään jo etäisyyksistä johtuen ei ole tarkoituksenmukaista, että olisi samanaikaisesti molemmissa toimielimissä edustajantointa hoitamassa.

Sen sijaan haluaisin, arvoisa puhemies, kiinnittää huomiota siihen, että tämä toivon mukaan ei tule tarkoittamaan sitä, että kansanedustaja ei voisi asettua ehdokkaaksi eurovaaleissa tai yhtä lailla päinvastoin europarlamentaarikko ei voisi asettua kansanedustajaehdokkaaksi, jos hän sen katsoo asianmukaiseksi. Hän joutuu tekemään sitten valinnan, jos tulee valituksi molempiin, sen suhteen, kummassa työskentelee. Tänä vuonnahan tästä aiheesta on käyty keskustelua aika paljon siitä syystä, että meillä on eduskuntavaalit lähes samanaikaisesti kuin europarlamenttivaalit. Tämähän on oikeastaan sattumaa. Normaalisti näin ei tule käymään, ja siinä suhteessa toivoisin, että tämä päätös, jos tästä tulee eduskunnankin päätös, ei johtaisi siihen, että mainitsemissani tapauksissa ehdokkaaksi asettuminen ikään kuin tulisi kielletyksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Pidän täysin mahdottomana sitä, on sitten kysymys mistä maasta hyvänsä, vaikka mehän emme tietysti toisten maiden asioihin voi puuttua, että sama henkilö olisi sekä kansanedustaja että europarlamentaarikko. Sehän menee kaikkien sovinnaisuuksien yli.

Meillä on nähty kovasti vaivaa siitä, että jos kansanedustaja tulee valtioneuvoston jäseneksi, niin hänen pitäisi jättää eduskunta ja tänne pitäisi tulla hänen tilalleen joku toinen. Sitä minä pidän tarpeettomana, koska on erinomaisen hyvä asia, että hallituksen jäsenet, jotka ovat kansanedustajia, ovat myös täällä sidoksissa sikäli, että silloin vuorovaikutus tietysti valtioneuvoston ja eduskunnan välillä on erinomainen asia.

Mutta se, että joku olisi edustajana täällä kansanedustuslaitoksessa sekä europarlamentissa, on ihan mahdoton asia, jos ajatellaan nykyaikana. Joskus 15 vuotta sitten se olisi ollut mahdollista, mutta se oli silloin. Silloinhan oli kaikki mahdollista. Nykyisin asioita katsotaan hiukan toisella silmällä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Meilläkin käytiin keskustelua siitä, voisiko samanaikaisesti olla edustajana sekä Suomen eduskunnassa että Euroopan parlamentissa. Keskustelussa päädyttiin ratkaisuun, jonka muun muassa ed. Aittoniemi äsken totesi, että me suljemme pois mahdollisuuden olla molemmissa parlamenteissa samaan aikaan, päinvastoin kuin monissa muissa EU-jäsenmaissa on. Puhemiesneuvoston ehdotus nyt vakiinnuttaisi tämän käytännön.

Korostan samalla, että on tärkeää, että meillä on mahdollisuus ratkaista ehdokkuutensa vaaleissa niin, että on mahdollista asettautua ehdokkaaksi parlamenttikauden keskenkin kumpiin tahansa vaaleihin. Eli se, mitä ed. Kiljunen toi esiin, on mielestäni oikea näkemys. Kokemus Suomen eduskunnasta varmasti on eduksi, kun toimitaan Euroopan parlamentissa. Siinä mielessä näkisin, että jatkossakin olisi mahdollista Suomen eduskunnassa kansanedustajana toimivien asettua Euroopan parlamentin vaaleissa ehdokkaaksi ja tätä kautta sitten sinne mahdollisesti tultuaan valituiksi hyödyntää sitä kokemusta, mikä Suomen eduskunnan jäsenenä on saatu.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Vaikka tämä esitys on oikea, niin on samalla todettava, että tietynlainen pelin mahdollisuus kuitenkin uusienkin säännösten mukaan jää jäljelle. Tilannehan on se, että europarlamenttiin valittu kansanedustaja, vaikka hän on jättänyt tehtävänsä, voi palata eduskuntaan koska tahansa, ja tämä antaa peliin tietyn mahdollisuuden, joka luonnollisestikaan ei voi olla heikentämättä ainakaan sen henkilön työtä, joka on ikään kuin varamiehenä tullut europarlamenttiin valitun tilalle eduskuntaan.

Haluaisin myös todeta sen, että monissa maissa on tilanne todellakin se, että europarlamentin jäsen voi toimia myös kansallisissa parlamenteissa. Mielestäni tämä ensi sijassa osoittaa kyllä europarlamentin huonoa arvostusta, josta osoituksena on myöskin se, että varsin usein huomattava osa europarlamentin jäsenistä on kokonaan poissa työskentelystä. Osa parlamentin jäsenistä ei näytä lainkaan osallistuvan europarlamentin työhön. On vaikea sanoa, mitä tässä suhteessa pitäisi tehdä. Matka- ja päivärahojen kiristys on jo johtanut siihen, että osallistumisaktiviteetti europarlamentin työhön on jonkin verran noussut.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Olisin hieman hämmentynyt ed. Laakson tavasta tar-

peettomasti alistua medioiden virittämään tapaan tarkastella kansanedustajien työtä, parlamentaarikkojen työtä. Minusta se ei ole pelin mahdollisuutta, jos henkilö, joka on ehdokkaana jommassakummassa vaalissa, vaikka onkin toisen parlamentin jäsen, tullessaan valituksi vaihtaa työskentely-ympäristöänsä. Tämä on luontevaa parlamentaarista toimintaa, täysin luontevaa muissa maissa. Suomessa jostain merkillisestä syystä tämäntapainen toiminta katsotaan pelaamiseksi.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Muistuttaisin siitä linjasta, joka eduskunnalla oli tuolloin 94, kun tämä väliaikaisjärjestely hyväksyttiin. Silloinhan laajalti pyrkimyksenä oli totaalinen kaksoismandaatin estäminen. Sen takia, että Euroopan unionin vaalisäännökset eivät sitä mahdollistaneet, päädyttiin tähän väliaikaiseen ratkaisuun ja ylipäänsä siihen malliin, että europarlamenttiin valitut kansanedustajat eivät joudu pysyvästi eroa hakemaan, vaan hakevat ikään kuin virkavapautta kansanedustajan toimesta siksi aikaa, kun hoitavat Euroopan parlamentin jäsenen tehtäviä. Eurohuoneen vaalisäädöstä ollaan muuttamassa, ja todennäköisesti jatkossa olisi mahdollista tällainen totaalinen kaksoismandaatin kieltokin, mutta nähdäkseni tämä malli Suomen oloissa on toimiva. Toivottavasti tällaisia kaksoisehdokkuudella pelaavia ehdokkaita ei kovin paljon ole, jotka juuri rapauttavat vaalijärjestelmän ikään kuin hyväksyttävyyttä ja uskottavuutta. Tästähän on lähinnä porvarilliselta puolelta esimerkkejä menneistä vaaleista.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Pidän tietenkin oikeana sitä, että esimerkiksi istuvalla kansanedustajalla on mahdollisuus olla ehdokkaana europarlamenttivaaleissa ja että hän jättää mahdollisesti valituksi tultuaan paikkansa eduskunnassa.

Mutta, ed. Kiljunen, olisi mielenkiintoista ollut kuulla teidän käsityksenne, kun te arvostelitte käsitystäni pelin politiikasta. Jos esimerkiksi Paavo Väyrynen olisi päättänyt viime viikolla tullakin takaisin eduskuntaan, niin olen aivan varma, että te olisitte kyllä ollut aivan eturuodussa syyttämässä Paavo Väyrystä pelin politiikasta. Tämän kaltaisen nykyjärjestelmä mahdollistaa, eli on mahdollista keinotella tulolla takaisin, ja se pitäisi mielestäni vielä estää.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Aavistuksen verran olen hämmentynyt sekä ed. Johannes Koskisen että ed. Laakson puheenvuoroista edelleenkin, kun puhutaan kaksoismandaatilla pelaamisesta. Mistä syystä tässä on rakennettu tällainen merkillinen kynnys olla kansanedustajana ja olla europarlamentaarikkona, muutoin kuin siltä osin, että on tietysti etäisyyksien vuoksi hankala hoitaa yhtäaikaisesti molempia tehtäviä.

Samanaikaisesti me kansanedustajat kyllä kuitenkin olemme monilla tasoilla kaksois- tai kolmoismandaateilla luottamustehtävissä, mukaan lukien paikallishallinto, jossa olemme mukana. Käytäntö Euroopan unionin puitteissa on, että tällainen kaksois- tai kolmoismandaatti on mahdollista. En haluaisi sitä kutsua pelaamiseksi, vaan tässä täytyy ottaa tarkoituksenmukaisuussyyt taustalle, minkä vuoksi olisin itsekin yhtymässä puhemiesneuvoston kantaan.

Missään tapauksessa en alistu tämäntapaiseen keskusteluun, mihin ed. Laakso oli tätä viemässä, että nostamme yksittäisiä nimiä esille. Täällä viitattiin europarlamentaarikko Väyryseen. Minusta on hyvinkin halpamaista lähteä sieltä kautta liikkeelle. Henkilöllä, joka on julkisesti jo moneen kertaan hirtetty, yritetään argumentoida täällä, että asia tulisi sitä kautta ikään kuin perustelluksi.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minäkin puuttuisin ed. Laakson puheenvuoroon, kun hän kertoi meidän, siis sosialidemokraattien, oletetun kannan siihen seikkaan, miten Paavo Väyrynen on aikonut käyttäytyä tulevissa vaaleissa. (Ed. Laakson välihuuto) — Niin, todellakaan en tiedä, tarkoittiko ed. Laakso ed. Kiljusta vai sosialidemokraatteja yleensä. Minä tulkitsin, että sanalla "te" te tarkoititte sosialidemokraatteja yleensä.

Minusta, arvoisa rouva puhemies, toisten ihmisten motiivien asettaminen kyseenalaiseksi sillä tavoin, kuin ed. Laakso teki, on hivenen halpamaista. Tässä mielessä olen kovin samaa mieltä kuin ed. Kiljunen. Ei pidä tällaisten mutkien kautta arvostella sellaisia ihmisiä, joita haluaisi arvostella suoraan.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Jos nykyisestä eurokansanedustaja Väyrysestä, joka on myös tämän eduskunnan jäsen halutessaan, ei olisi kyse, tuskin meillä olisi näitä lainsäädäntöjä; sen verran reaktiivisia nämä kaikki esitykset ovat olleet hänen toimenpiteilleen.

Ed. Johannes Koskinen aloitti keskustelun kaksoisehdokkuudesta. Minusta se on aivan sa-

man tyyppistä reagointia tähän kysymykseen. Tämä ongelmahan on pelkästään sen takia ja tällä kertaa olemassa, että meillä on vaalit näin lähekkäin toisiaan. Normaalitilanteessa tällaista keskustelua ei pitäisi nostaa eikä tässäkään tilanteessa. Demokratiassa pitää olla aina mahdollisuus puolueilla ja valitsijayhdistyksillä nimetä ehdokkaikseen sellaiset henkilöt, jotka ne katsovat parhaiksi siihen tehtävään, riippumatta heidän senhetkisistä luottamustoimistaan. Käytännössä on niin, että europarlamentissa ja täällä edustuslaitoksessa ei voi olla yhtä aikaa, mutta toki moni muu luottamushenkilöyhdistelmä on mahdollinen maakuntatasolla ja kuntatasolla.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! On tietysti syytä korostaa, että tämän tyyppinen lainsäädäntö on tehtävä yleispäteväksi, ei ketään erityisesti nimettävää henkilöä varten. Mielestäni äänestäjillä on oikeus ja jopa velvollisuus aina arvioida ehdokkaidensa toiminta. Jos on ehdokkaita, jotka on valittu sekä Suomen eduskuntaan että Euroopan parlamenttiin, niin äänestäjät kyllä seuraavat, miten nämä henkilöt toimivat, ja varmasti osaavat tehdä oikean johtopäätöksen. On arvioitava, missä kunkin toiminta parhaalla tavalla koituu niiden tavoitteiden arvoiseksi, mitä äänestäjät ovat ehdokkaita valitessaan asettaneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus asian lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan hyväksytään.

10) Lakialoite laiksi rikoslain muuttamisesta annetun lain 17 luvun 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 96/1998 vp (Jaakko Laakso /vas ym.)

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Tässä lakialoitteessa, joka nyt on käsittelyssä, jonka ensimmäinen allekirjoittaja olen ja jonka on allekirjoittanut lukuisa joukko muita kansanedustajia, ehdotetaan rikoslain uskonrauhaa koskevan säännöksen muuttamista siten, että Jumalan pilkkaamista koskeva kohta rikoslain 17 luvun 10 §:stä poistettaisiin.

Jos katsomme lainsäädännön kehitystä, niin jo vuoden 1889 rikoslain säätämisen yhteydessä oikeustieteessä oli kiistanalainen kysymys siitä, mitä oli pidettävä uskontorikosten suojelukohteena. Rikoslaissa omaksuttiin tuolloin, siis viime vuosisadan loppupuolella, silloisissa oloissa verraten uudenaikainen käsitys. Silloisen rikoslain valmistelutöistä ilmenee, että uskontorikoksia koskevien säännösten tarkoituksena oli suojella lähinnä kansalaisten uskonnollisia tunteita. Kuitenkin vuoden 1889 rikoslain säännöksistä katsottiin vielä löytyvän merkkejä aikaisemmin vallinneesta ja viime vuosisadan lopulla laajoissa piireissä hyväksytystä käsityksestä, jonka mukaan eräät uskontorikokset kohdistuvat Jumalaan, kuten myös siitä käsityksestä, että rikosoikeuden tehtävänä on suojella vallitsevaa uskontoa harhaopeilta.

Uskontorikoksia koskevien rangaistussäännösten perusteena on katsottu olevan myös sen ajatuksen, että uskonto kuuluu yhteiskuntajärjestystä ylläpitäviin rakenteisiin ja että rangaistussäännösten yhtenä tarkoituksena on kriminalisoida yleistä uskonnollisuutta murentavia tekoja. Tämä on se tausta ja perusta, jolta rikoslain kehitystä ja rikoslaissa tapahtuneita muutoksia on syytä arvioida.

Nykyisin katsotaan yleisesti, ettei uskonto sellaisenaan ole uskontorikosten suojelukohde. Suojelukohteeksi katsotaan kansalaisten uskonnolliset vakaumukset ja tunteet sekä uskonrauha yhteiskunnassa, kuten oikein onkin. Kiistanalaisena sitä vastoin pidetään sitä, voiko rikosoikeudellisen suojan kohteena olla Jumala.

Eduskuntahan käsitteli asiaa hiljattain. Eduskunnan täysistunnon toisessa käsittelyssä äänin 74—69 jumalanpilkka lisättiin lakivaliokunnan mietinnön ehdotukseen, ja näin täysistunnon enemmistön kanta voitti myös suuressa valiokunnassa äänin 13—12.

Mielestäni kuluvan vuoden kesäkuussa eduskunnassa ratkaistiin jumalanpilkkaa koskevan kohdan säilyttäminen uskonrauhaa koskevassa rikosnimikkeessä varsin satunnaisella eduskuntaenemmistöllä ja ilman, että hallituksen esityksestä poikkeavaa säännösehdotusta olisi käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Sen takia olemme päätyneet esittämään jumalanpilkkaa koskevan kohdan poistamista säännöksestä.

Panin mielenkiinnolla merkille, että muun muassa kaikki arkkipiispaehdokkaat ja myös valituksi tullut ja arkkipiispaksi nimetty esittivät

omana kantanaan, ettei Jumala tarvitse tämän kaltaista lainsäädäntöä suojakseen. Myös kirkon kanta lakiesityksen valmistelussa oli saman suuntainen. Mutta mielenkiintoista oli se, että kuitenkin eduskunnan äänestyksessä enemmistö kansanedustajista katsoi, tosin varsin pieni enemmistö ja ehkäpä satunnainenkin enemmistö, Jumalan tarvitsevan tällaista lain suojaa puolelleen.

Lakialoitteeni lähtee siitä, että uskonrauhan rikkomisesta voidaan rangaista. Eli jos joku loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä, tällaisesta teosta voidaan tuomita uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Eli lakialoitteessani pitäydyn osaan hallituksen esityksestä ja siihen nimenomaiseen kohtaan, joka oli hallituksen esityksen lähtökohta, mutta ehdotan poistettavaksi sitä kohtaa, jossa nimenomaisesti Jumala saa suojakseen erityisen pykälän.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta ei nyt ole paikalla. Hän oli aloitteellinen, kun ed. Laakson mainitsema muoto eduskunnan suuren salin äänestyksessä ja siltä pohjalta myös suuren valiokunnan äänestyksessä muotoutui. On varmaan niin, että Jumala ei tarvitse meidän lakejamme suojakseen. Toisaalta pitää kysyä, minkä asian tai kenen kannalta tämä on vahingollinen, haitallinen.

Eiköhän lopulta ole niin, että lainsäädännön kehityksessä, josta ed. Alarannalla on varsin seikkaperäinen selvitys, on sittenkin ollut tässäkin talossa Korkeamman voiman johdatus, Luojan käsi, mukana, niin että säännökset ovat pysyneet tällä kannalla. Olen itse ollut mukana siinä enemmistössä, jonka voimin lainsäädäntö on saanut nykyisen muotonsa, ja mielestäni tämä on kohdallaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itsekin kuulun siihen pysyvään satunnaiseen enemmistöön, joka äänesti aikanaan, kun kesällä, milloin siitä äänestettiinkin, tämän puolesta, että Jumala-sana laissa säilyy. En pidä sitä mitenkään pahana. Päinvastoin se kuvastaa jotain meidän suomalaisten arvopohjastakin, mikä pääsääntöisesti on ohjannut lakiemme tekemistä. Siihen kuuluu hyvin pitkälle niitä normistoja, mitkä esimerkiksi Raamatusta voi lukea. Käsitykseni mukaan se pohja perustuu myös jollakin tavalla kristilliseen näkemykseen.

Ed. Laakso perusteluissaan totesi, että joskus vanhaan aikaan, kun suomalaiseen lainsäädäntöön 1800-luvulla tai milloin on otettukin tätä ajattelua, nähtiin, jotta jos loukkaa Jumala-sanaa, se olisi yleistä uskonnollista perustaa murentavaa. Minusta meidän pitäisi enemmän tässä ajassa miettiä, millä tavalla uskonnollisuutta voitaisiin enemmän nostaa, koska se ei ole ollut paha asia. Minusta pitäisikin enemmän olla arvokeskustelua, mikä lähtee kristillisyydestä. Siinä mielessä en tätä näkisi ollenkaan pahana, että yhdessä kohdassa laissa Jumala-sana näkyykin.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtela muisteli lainsäädäntöä ennen muinoin. Se oli siis 1889, kun edeltävä laki laadittiin, aivan kuten ed. Laakso oikein muisti ja totesi, ja se tehtiin erilaisessa maailmassa, kuin missä me nyt elämme. Minä taisin kuulua siihen vähemmistöön, joka katsoi viimeksi asiaa käsiteltäessä, että Jumala ei tarvitse lainsäädännön suojaa. Itse asiassa Jumalan asiaa, jumaluutta ylipäätänsä, ei voida käsitellä käräjäoikeudessa.

Mutta se tässä on tärkeätä, mihin myös ed. Laakso viittasi, eli uskonrauha on pyhä asia. Tässä mielessä panen nyt, arvoisa rouva puhemies, pienen pukinsorkan ed. Laakson esitykseen. Kun tämä asia tuli ratkaistuksi ei kovin kauan sitten äänin 74—69, oli se satunnainen tai ei-satunnainen enemmistö, se kuitenkin ratkaistiin. Uskonrauhamielessä minä hiukan tohtisin arvostella tätä lakiesitystä. Minusta asia tuolloin käsiteltiin, ja ihan yleisen uskonrauhan vuoksi en pidä kovin tarkoituksenmukaisena miltään kantilta katsottuna tämän asian yhä uudelleen pyörittämistä täällä, koska kuten sanottu, Jumala nyt varmaankaan ei meidän suojelustamme kaipaa.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Itse asiassahan viime kädessä on kysymys siitä, minkälaisen lainsäädännön nykyaikainen oikeusvaltio tarvitsee. Käsitykseni mukaan nykyaikaisen oikeusvaltion rikoslaki ei voi toimia tietyn uskontokunnan Jumala-käsityksen välineenä silloin, kun on kysymys erilaisten uskonnollisten tai maailmankatsomuksellisten näkemysten kilpailusta. Tämä on yksi keskeinen lähtökohta siinä, että olen tehnyt tämän aloitteen.

Myös eduskunnan lakivaliokunta perustellessaan samanlaista kantaa, kuin nyt itse esitän, lähti siitä, että rikoslakiin ei tule sisällyttää jonkin tietyn uskonnollisen vakaumuksen elementtejä, esimerkiksi mainintaa Jumalasta, siksi että rikoslain säännösten on oltava hyväksyttäviä

myös niiden kannalta, jotka eivät tunnusta esimerkiksi kristillistä uskoa. Tämä on ollut peruste ja lähtökohta lakialoitteelle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 124 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 114/1998 vp (Esko-Juhani Tennilä / va-r)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia jätetään pöydälle huomenna pidettävään eduskunnan istuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puhjo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Puhjon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

12) Lakialoite laiksi ikääntyvien työntekijöiden osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelyistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 119/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Esitän lakialoitteessa semmoista ajatusta, että osa-aikaeläke tehtäisiin joillekuille subjektiiviseksi oikeudeksi ja tämä olisi määräaikainen kokeilu, koskisi kuorma- ja linja-autonkuljettajia ja kokeiluaika olisi 1.1.1999—31.12.2000.

Tässähän kesällä osa-aikaeläkejärjestelmää korjattiin sillä tavalla, jotta 58:sta 56 ikävuoteen aikaistettiin sitä systeemiä. Siinä on vain se ongelma, jotta se on niinpäin, että jos työnantaja ei salli lähteä osa-aikaeläkkeelle, siihen ei myöskään pääse. Minusta sitä systeemiä pitäisi kehittää siihen suuntaan, jotta siinä enemmän kunnioitettaisiin ihmisen tahtoa, koska parhaiten se työntekijä, joka on lähtemässä osa-aikaeläkkeelle, tietää oman kuntonsa, tarpeensa siinä, millä tavalla hän jaksaa mahdollisesti työssä pitempään. Minusta sitä puolta ei ole riittävästi tutkittu.

Kohderyhmäksi olen valinnut tämmöiset ihmiset, ennen kaikkea linja-auton- ja raskaan liikenteen kuljettajat, se on sekä että. Linja-auto- ja rekkakuskit tekevät pitkää päivää, ja ainakin tämänhetkisen käsityksen mukaan siellä tahtoo olla, että useimmilla ovat selkävaivat jo hyvin nuorella iällä sitä luokkaa, että he joutuvat lähtemään eläkkeelle jo hyvissä ajoin. Tässä kokeilussa voisi nyt testata työssä jaksamisen, voisi katsoa, mitä se vaikuttaa sairaslomiin, mitä se tekee kustannuksina, ja lisäksi se tarkoittaa myös työllistämistä. Samalla voitaisiin testata se, minkä verran koko alalla tämmöistä halukkuutta on olemassa, ja katsoa kokonaisvaikutus yhteiskunnan kannalta, miten edullista se on.

Minä en ole hirveän paljon tähän aloitteeseen kerännyt nimiä. Todennäköisesti tähän olisi tullut enemmänkin. Mutta toivoisin, että kun valiokunta käsittelee asiaa, se ottaisi tämän vakavalla mielellä ja katsottaisiin, voidaanko edes tämmöinen pieni kokeilu järjestää. Kokeilun tuloksenahan pitää tietysti aina olla, jos kokeilusta saadaan myönteisiä tuloksia, sen selvittäminen, onko se kokeilu mahdollista laajentaa siten, jotta raskaimmissa ammateissa tämmöinen subjektiivinen oikeus tulisi kaikille, ja miten pitkälle se voidaan viedä. Mutta se on sitten tulevien aikojen asia, eli vuoden 2000 jälkeen on katsottava, mikä lopputulos tässä kokeilussa tulee olemaan.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessa ed. Lahtela korostaa voi-

makkaasti ihmisen omaa halua. Tietysti se on iso tekijä kaikessa lainsäädännössä. Tiedän eräitä tapauksia, joissa ihminen on voimakkaasti halunnut pois töistä eläkkeelle, mutta sitten jossain vaiheessa hänelle on tullut myös oma subjektiivinen halu päästä takaisin töihin. Ei heitä kovin paljon ole, mutta erinäisissä ammateissa tämmöisiä on. Tällaisen lainsäädännön pulmana on juuri tämä. Kun korostamme, ihan oikein, ihmisen omaa halukkuutta johonkin, siihen sisältyy myös kääntöpuoli. Aina, kun tällaisia lakialoitteita tulee käsittelyyn, minusta sekin puoli kannattaisi ottaa huomioon. Voi muuten hyvinkin olla, että jos ed. Lahtela olisi kysynyt nimeäni tähän, olisin ollut mukana allekirjoittamassa, mutta tällaisena ihan yleishuomiona tämän kaltaisesta lainsäädännöstä minusta kannattaisi sekin puoli joskus ottaa huomioon.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Se, että asiasta on tehty lakialoite, osoittaa, että asiakokonaisuuden suhteen on tehtävä jotain, arvioitava ja tarkistettava nykytilannetta, ja vaikka esitykseen liittyy varmasti monia seikkoja, joita ei kirjoitetusta tekstistä näy, mielestäni tämä asia on tutkittava. Palaute kentältä on nimittäin kansanedustajille varsin vakava näissä asioissa. Viimeisimpiä ovat esimerkiksi tapaukset, joissa henkilöllä on ollut usean vuoden työkyvyttömyys, joka on määritelty paitsi astman kautta ja paitsi nikamien häviämisen kautta myös henkisten vaivojen kautta. Jos vielä on tapauksia, joissa jossain muussa Euroopan unionin maassa on myönnetty työkyvyttömyyseläke ja meillä sitä ei ole myönnetty, edessä on: mikä, silloin on kysyttävä.

Asia vaatii ehdottomasti pohdintaa, ja mielestäni tähän liittyy myös ammattietiikka kysymyksenä. Olen hämmästellyt esimerkiksi lääkärikunnan ammattietiikan kysymyksiä siitä näkökulmasta, että paikallistasolla usea lääketieteen hyväksytty asiantuntija tutkii potilaan työkyvyttömyysprosessissa mutta Helsingissä näkemättä asiakasta tehdään hyvinkin jyrkät kieltävät päätökset.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtelan aloite lähtee siitä, että linja-autonkuljettajat ja kuorma-autonkuljettajat voisivat omasta halustaan siirtyä 56-vuotiaina osa-aikaeläkkeelle. Tämä on varmasti hyvää tarkoittava lakialoite.

Minusta puutteeksi jää se, että ei mietitä loppuun saakka, mitkä ovat niitä ammatteja, joissa ennenaikaisesti voimat uupuvat. Oma näkemykseni on, että tähän pitäisi ehdottomasti liittää myös palomiehet. Palomiesten osaltahan on tehty selviä työolobarometreja, jotka osoittavat, että heidän nykyinen eläkeikänsä on aivan liian korkea. Tiedämme myös sen, että palomiesten on aika vaikea tänä päivänä päästä osa-aikaeläkkeellekin, kun he ovat valinneet ammatillisen eläkeiän.

Tämä aloite kaiken kaikkiaan pitäisi tarkastella uudelleen ja katsoa ne todella raskaat ammatit, jotka tähän pitäisi lukea. Mutta mielestäni ihan harkintaan ja pohdiskeltavaksi tarkoitettu, vakavasti otettava lakialoite.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Esitetyssä puheenvuorossa unohtui semmoinen pikku juttu, joka on tärkeä. Nythän osa-aikaeläkesysteemissä voidaan vaikka päivittäin olla eläkkeellä ja työssä, ja tässä minä esitän sillä tavalla tätä asiaa, jotta se olisi vähintään kahden viikon jaksoissa. Tuohon ammattikuntaan ei oikein käy semmoinen, jotta ollaan joka toinen päivä eläkkeellä ja joka toinen töissä. Semmoinen kahden viikon jakso minusta on hyvä. Sitä pitäisi miettiä monissa muissakin osa-aikaeläkejärjestelyissä, että tulisi semmoinen hyvä lepojakso ja sitten voitaisiin olla myös työssä.

Epäilyksiin, jotka on todettu. Ed. Kekkonen epäili, millä tavalla pääsee pois, jos sattuu, ettei tykkääkään tästä hommasta. Minusta nämä ovat juuri sen kokeilunajan juttuja. Pitää katsoa, miten se mekaniikka toimii ja millaisia kokemuksia saadaan, ja sen perusteella sitten tehdä korjaavia toimenpiteitä. Sen tähden lainsäätäjät yleensä paikalla ovat, että jos huomataan virhe, se pitää oikaista.

Sitten ed. Peltomon huomautukseen siitä, että tässä pitäisi olla palomiesten. Siihen pitäisi lisätä hirveän paljon: kaivoksessa työskentelijät, metsurit. On hirveän paljon raskaita ammatteja, joissa joudutaan ennenaikaiselle eläkkeelle lähtemään, mutta tiedän, että tämmöinen pienikin päänavaaminen on, kuulkaa, niin kova juttu, että todennäköisesti jotkut tässäkin salissa voivat oikealta laidalta kohta käydä ampumaan jostain alas.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Varmasti on tarpeen kokeilla ja selvittää erilaisia mahdollisuuksia, joilla voidaan ihmisten ja arkipäivän tarpeet mahdollisimman hyvin ottaa huomioon, niin että työssä jaksamista voidaan lisätä ja toi-

saalta jaksottaa työssäoloa. Kaikki tiedämme, että työttömyys jatkuu edelleen vaikeana. Näin on etenkin nuorten, ammattiin valmistuneiden osalta. Siitä syystä on aivan aiheellisesti kysytty, olisiko ikääntyneempien ja jo monin tavoin työssä joko ruumiillisen rasittavuuden tai henkisen rasittavuuden takia uupuneiden osalta tehtävä ratkaisuja, joilla he voisivat siirtyä eläkkeelle ja nuoria saataisiin työhön tilalle. Tämä tulee ihan elävän elämän tarpeista.

Toisaalta on syytä korostaa, että paitsi ruumiillisen työssä jaksamisen myös henkisen rasittavuuden osalta uupumusta on tänä päivänä entistä enemmän. Tästä syystä ne ammatit ja ne tehtävät, joissa ihmiset väsyvät ja haluaisivat päästä eläkkeelle, ovat lisääntymässä. Tämän vuoksi olisi varmaan tarpeen myös entistä enemmän erilaista työkunnon ja kuntoutuksen tehostamista saada toisaalta aikaan.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Nykyisissä työkyvyttömyyseläkejärjestelmässä ja ennenaikaisen eläkkeen järjestelmässä on monia sellaisia kohtia, mitkä pitäisi ehdottomasti korjata.

Tämä ed. Lahtelan aloite on oikean suuntainen, mutta sanoisin, että mielestäni täysin riittämätön. Pitäisi erityisesti korostaa sitä, että työntekijä voisi itse, kun hän on täyttänyt 55 vuotta, vaikuttaa siihen, jääkö hän eläkkeelle, jos hänellä on esimerkiksi pitkä työhistoria takanaan raskaissa, kuluttavissa ammateissa. Näitähän on tietenkin hyvinkin paljon, ja niitä voisi luetella. Muun muassa metallin valimotutkimus osoitti, että metallissa on runsaasti sellaisia ammatteja, joissa työntekijät eivät kestä edes 55 vuoteen, heidän terveytensä ei kestä.

Tässä on ongelmana nykyisin myös se, että työkyvyttömyyseläkehakemuksia hylätään huomattavasti enemmän. Viime vuonna hylkäysprosentti oli 21,2 prosenttia. Se on siis kasvanut jatkuvasti, vaikka työkyvyttömyyseläkehakemuksia tehdään vähemmän. Väitän edelleenkin, että lääkärit eivät ole kyvyttömiä arvioimaan ihmisten työkykyisyyttä, vaan on kiristetty tietoisesti pääsyä työkyvyttömyyseläkkeelle.

Toinen asia, joka vaikuttaa loppuunpalamiseen, on se, että myös sairauspäivärahojen hylkäysprosentit ovat kasvaneet. Se myös vaikuttaa siihen, että ihmiset palavat loppuun, koska heille ei myönnetä edes sairausajalta sairauspäivärahoja. Tietenkään kovin pitkäänhän ei kukaan sairasta, jos ei mitään korvausta saa. Näin ollen tämä koko asia pitäisi kyllä ottaa todella vakavaan käsittelyyn eikä jatkuvasti siirtää erilaisilla verukkeilla eteenpäin.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtelan aloite on tietysti ihan hyvä ja mielenkiintoinen siihen nähden, että me olemme juuri tosiaan, niin kuin sanottu, muuttaneet osa-aikaeläkkeelle pääsemisen alarajaa eli se on pudotettu 56 ikävuoteen.

Tässä on pari sellaista asiaa, joita varmasti kannattaisi miettiä.

Ensinnä henkilökohtaisesti vierastan sitä, että me lähtisimme jollekin ihan nimetylle pienelle joukolle tätä asiaa katsomaan. Tässä pitäisi kysymys nähdä ehkä hiukan laajemmin, miten tämä voisi toimia.

Toisaalta tulisi nähdä myös se, millä tavalla pakote, jos näitä pakotteita tehdään — minä niitä vierastan — on käytännössä hoidettavissa niin, että se ei sitten aiheuta vastareaktiota ja ole vaikuttamassa mahdollisesti kielteisesti työllisyyteen ja nimenomaan niin, ettei se vaikuttaisi kielteisesti vanhempien henkilöiden työllistymiseen, joka minun mielestäni on äärimmäisen tärkeä asia, koska meillä on ikärasismiongelma ihan selkeästikin ollut näkyvissä.

Yhtä lailla haluaisin kyllä tässä yhteydessä tuoda esiin sen, että kyllä meidän tässä salissa pitäisi muistaa se pientyönantajan ja pienyrittäjän työkyky, jaksaminen ja uupuminen, joka on varsin tärkeä silloin, kun meidän työllisyydestämme halutaan huolta pitää. Eli tässä mielessä kokonaisuus on äärimmäisen tärkeä. Täytyy miettiä, miten se on järkevästi hoidettavissa.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen jonkun verran ed. Kantalaisen kanssa samaa mieltä tästä aloitteesta sen suhteen, että tässä on liian pieni ryhmä. Jos nyt pohditaan sitä, että esimerkiksi palvelusektorilla — ravintola-alalla ja Liikeliitossa — on paljon pienipalkkaisia naispuolisia työntekijöitä ja jos nyt sinne ajatellaan soveltaa tätä, siitä tulee sen tyyppinen ongelma myös, että kun siellä on paljon osa-aikatyötä, niin jos osa-aikatyöstä jäädään osa-aikaeläkkeelle, se eläke on aika pieni kaiken kaikkiaan.

On ihan hyvä, että tämän tyyppisiä asioita pohditaan, koska me olemme ongelmissa näiden ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien kanssa. Esimerkiksi Kelan kuntoutustutkimuksiin on entistä vaikeampi tällä hetkellä päästä. Tämä on minusta asia, jota pitää pohtia, mutta ei kuitenkaan ehkä näin rajattuna. En näkisi näitä niin raskaina

ammattialoina ja koen, että matalapalkkainen palvelusektori on ehkä kuitenkin vielä raskaampaa myös henkisesti.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Olin valitteli sitä kyseenalaista ja sinänsä valitettavaa tilannetta, että paikkakunnalla toimiva lääkäri kirjoittaa eläkkeelle, mutta eläkelaitos arvioi tilanteen toisin. Haluan tähän vain todeta, että eläkepäätösten tekeminen ei aina ole helppoa varsinkaan, jos pyritään jotain linjaa pitämään eläkkeitä myönnettäessä yllä.

Tilanne ei ole myöskään mustavalkoinen, jossa on vain kaksi vaihtoehtoa: Olet joko terve tai sitten olet kypsä eläkkeelle. Tässä mielessä osaaikaeläke saattaa olla hyvä vaihtoehto siinä välissä.

Mutta haluan vielä todeta sen, että eläkkeellemenoa arvioitaessa ei nykyisin katsota sitä, montako sairautta hakijalla on tai mikä sairaus hänellä on, vaan aina arvioidaan jäljellä oleva työkyky.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Täytyy olla ed. Kantalaisen kanssa hyvin pitkälti samaa mieltä siitä, että työnantajat eivät todennäköisesti kovin suurella ilolla tervehtisi tällaista lainsäädäntöä siitä syystä, että eivät he halua työntekijäkuntaansa tehdä pienistä paloista, jotka ovat 20 tuntia taikka alle viikossa töissä. Se merkitsee, aivan oikein, myös sitä, että tulee helposti ikärasismia. Toisin sanoen sellaisia työntekijöitä, jotka alkavat lähetä tätä ikää, jossa tällaiselle eläkkeelle pääsee — ovat edes lähellä tätä — ei oteta töihin ja toisaalta saattaa olla sitten, että käytettävissä olevin keinoin pyritään pääsemään irti tällaisista työntekijöistä. Tässä on varmasti aivan, niin kuin ed. Kantalainen sanoi, haittapuolet.

Tässä on hiukan samaa haittapuolta kuin sapattivapaakysymyksessä, jota työnantajat myöskään eivät kovin pitkässä juoksussa kovin erityisen ilolla ottaneet vastaan, koska he joutuvat luopumaan hyvästä työntekijästään ja ottamaan tilalle kokemattoman toisen työntekijän. He vähän karvastelivat tätä. Sen vuoksi sapattivapaasysteemi ei saavuttanut mitään kovin suurta suosiota, ja sama olisi ihan tässä ed. Lahtelan sellaisenaan hyvässä aloitteessa. Koska se herättää näin paljon keskustelua, niin silloin aloite on jo varmasti hyvä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! En halua polemisoida ed. Ihamäen puheenvuoroa muilta osin, mutta haluaisin vain todeta sen, että kun kaksi lääkäriä on todennut tutkitun potilaan työkyvyttömäksi ja kun sitten potilasta näkemättä tai tutkimatta pelkästään paperien perusteella parhaassa tapauksessa työeläkelaitosten lääkärit vastaavat, että potilas onkin työkykyinen, silloin on olemassa kiistaton ristiriita, joka on tavalla tai toisella korjattava.

Kaikkein kummallisinta on se, että nyt on käynyt ilmi tapauksia, joissa lääkärit eivät teekään kielteistä lausuntoa työkyvyttömyydestä, vaan sen tekee juristi, jolla ei ole minkäänlaista terveydenhoidollista koulutusta. Juristi tekee esittelijänä esityksen, että potilaan tutkineen kahden lääkärin valaehtoisesti todistama työkyvyttömyystodistus ei olekaan pätevä. Juristi esittelijänä esittää ilman minkäänlaista lääketieteellistä koulutusta, että potilas onkin työkykyinen, ja tämä viedään sitten vakuutusyhtiön lääkäreiden allekirjoitettavaksi. Tämähän on ennenkuulumatonta. Tällainen asia pitää kyllä selvittää ja tutkia.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Tällaisilla ed. Lahtelan tekemillä kokeilualoitteilla on todellakin jo kiire. Minä näkisin hyvin tärkeänä, että eri alueille syntyisi tämän kaltaisia kokeiluja, kun lähestymme vuotta 2010, jolloin suuri osa suurista ikäluokista on eläkkeellä ja jolloin varmasti yritetään kuitenkin elinikäistä työssäoloaikaa pidentää. Tulee saada sitä ennen kokemuksia, miten työtä voidaan keventää, osittaa, jotta onnellisesti Suomessa tekisimme työtä 2010-luvun jälkeenkin.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Viljamaa siitä, että on hyvä, että tämän tyyppisiä kokeiluja on suunnitteilla ja että tämän tyyppiset kokeilut saataisiin myöskin käynnistettyä.

Täällä on kritisoitu lakialoitteen kohderyhmää. Minusta se on hyvin valittu, mutta siihen yhdyn, että se on pikkuisen suppea. Ehkä täytyisi vähän laajentaa.

Tiedän, että sekä rekkakuskit että linja-autonkuljettajat tekevät erittäin raskasta, vaativaa työtä. Rekkakuskit varsinkin joutuvat nostelemaan hyvin raskaita kuormia. On aivan selkeästi osoitettavissa, että heillä on paljon selkäsairauksia jo hyvin nuorella iällä eivätkä sitten kenties pysty enää vanhemmiten työssään toimimaan. Kumpikin näistä ryhmistä, niin linja-autonkuljettajat kuin rekkakuskit, ovat liikenteessä. Jos kunto on huono, he ovat vaarana silloin liikenteessä muille kulkijoille.

On toki myönnettävä, että myöskin monilla naisvaltaisilla aloilla tehdään ihan yhtä raskasta työtä ja vielä kolmivuorotyössä, siellä väsytään ja uuvutaan.

Siitä syystä toivon, että tämä kokeilu menee eteenpäin, mutta mielestäni valiokuntakäsittelyssä sitä pitäisi laajentaa myöskin siten, että otetaan siihen jokin naisvaltainen ryhmä mukaan, niin että nähdään, miten se naisvaltaisella alalla toimii ja minkälaisia kokemuksia sieltä tästä lakialoitteesta saadaan.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakso kiteytti aika paljon siitä, mitä itse ajattelin sanoa.

Ed. Ihamäki puhui linjasta, että pitää olla linja, miten mennään eläkkeelle. Missähän se linja mahtaa syntyä? Minä esitän aivan saman kysymyksen kuin ed. Laakso. En minä ymmärrä, mikä on linja silloin, kun puhutaan ihmisen terveydestä tai sairaudesta tai siitä, kykeneekö hän työhön vai ei. Sehän on lääketieteellinen ratkaisu eikä oikeastaan mitään muuta. Se ei saisi olla mitään muuta. Kun tällaiseen asiaan, ihmisen terveyttä koskevaan asiaan, liittyen ruvetaan puhumaan jostakin linjasta, minulla kyllä rupeavat hälytyskellot soimaan. Kuka tai mikä määrittelee tämän linjan, ellei sitä tee lääkäri, yksi lääkäri tai kaksi lääkäriä tai 20 lääkäriä, mutta kuitenkin, ellei sitä tee lääkäri?

Ed. E l o : Puhemies! Uskon, että me kansanedustajien enemmistö olemme sitä mieltä, että ehkä ed. Lahtelan aloite, joka muuten on oikein hyvän suuntainen, on ottanut kohteekseen liian pienen ryhmän. Omasta puolestani tukisin mielelläni SAK:n viime viikolla julkistamaa vaaliohjelmaa hallitusohjelmaa varten, jossa muun muassa SAK esittää sitä, että 40 vuotta työelämässä olleet voisivat päästä eläkkeelle. Minusta se on täysin perusteltua.

Tuntuu merkilliseltä se suomalaisten työnantajien ja oikeistopiirien puhe siitä, että meidän pitää eläkkeellejäämisikää nyt väkisin nostaa tilanteessa, jossa meillä edelleen vallitsee suurtyöttömyys. Ihmettelen myös, kun työministeriön korkea virkamies näyttää toissa päivänä puhuneen saman suuntaisesti. Hän päivitteli sitä, että niin monet ihmiset jäävät Suomessa työttömyyseläkeputkeen. Virkamiehen korkealla palkalla on helppo puhua siitä. Jos sitten ajatellaan ihmisiä, jotka saneerataan rakennusalalta suoraan pois, heidän toinen vaihtoehtonsa on se, että he jäisivät pelkästään työttömyyspäivärahan varaan. Mielestäni työttömyyseläkejärjestelmä on inhimillinen. Sitä saatetaan käyttää väärin. Työnantajat saattavat sitä käyttää väärin, mutta kuitenkin se on paras mahdollinen järjestelmä koko yhteiskunnan kannalta.

Mitä työkyvyn arviointiin tule, puhemies, olen jättämässä lakialoitteen, jossa ehdotetaan sitä, että työkyvyn arviointi suoritettaisiin toimikunnissa. Jokaisessa sairaanhoitopiirissä olisi oma toimikuntansa, jossa olisi viisi lääkärijäsentä ja yksi lakimiesjäsen. Aion tämän aivan lähipäivinä jättää. Tähän järjestelmään pitää saada jokin muutos. Sehän tällä hetkellä johtaa tosiaan siihen, että juristit päättävät ihmisten työkyvyn olemisesta tai olemattomuudesta.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Osa-aikaeläkehän on sellainen, että siinä ei tarvita mitään lääkärintodistuksia. Tähän minä olen juuri pyrkinytkin. Koko lakialoitteen henkihän lähtee siitä, mitä ed. Viljamaa aikaisemmin totesi, jotta me tarvitsemme sellaisia toimenpiteitä, joilla työssä jaksamista edesautetaan. Sehän tarkoittaa, jotta jos tämä systeemi toimisi näin, siinä tapauksessa ei lääkäriin tarvitse mennäkään eikä turhaan käydä terveyskeskusjonoja tai yksityisiä vastaanottojonoja kasvattamassa, vaan ihminen voisi olla sinne odotettuun 65 vuoden ikään tässä tapauksessa autokuskina. Välillä hän huilaisi sen pari viikkoa ja olisi sitten taas pari viikkoa töissä, rallattelisi ja olisi terveenä ihmisenä. Näin kuvittelen, että se ainakin helpottaisi tässä.

On ihan myönteistä, että monet edustajat, myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan edustajat, ovat sitä mieltä, että tämä on liian kaita. Ammatteja on nimetty liian vähän. Toivottavasti valiokunnassa sitten lisätään riittävän paljon. Niin kuin totesin aikaisemmin, olin vähän ujo niitä tähän laittamaan. Ajattelin, että jos saadaan vaikka yksi ammatti läpi tässä kokeilussa, niin se olisi jo hyvä, mutta on hyvä, kun teillä on enemmän avarakatseisuutta. Vetäkää siihen niin paljon kuin löydätte semmoisia, niin sitten saamme tästä oikein hyvän.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Ed. Laaksolle haluan huomauttaa, että puheenvuorossani totesin, että on sinänsä valitettavaa, jos paikkakunnan lääkäri kirjoittaa eläkepaperit mutta elä-

kelaitos arvioi tilanteen toisin. Olisi totta kai parempi, että tapaus olisi niin selvä, että kaikki osapuolet olisivat asiasta samaa mieltä.

Ed. Kekkonen tarttui linja-sanaan ja kysyi mikä on linja. Linja on se, että arvioidaan jokaisen yksilön kohdalla jäljellä oleva työkyky.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Linja on se, että jos meillä 10 000 päätöntä ihmistä haluaa eläkkeelle, niin kun on päätetty, että vain 1 000 voi päästä vuosittain, niin he pääsevät, oli sitten toisilla päätä tai ei. Se on niin kylmä. Ihan samanlainen homma kuin Kalle Päätalon kirjassa Tammettu virta. Kun virrassa oli vähän vettä, siellä oli yläpuolella se tammi, mistä päästettiin vain muutama pölkky kerralla tulemaan lävitse, koska se virta ei pystynyt viemään useampia pölkkyjä eteenpäin, ja tämä virta on juuri se taloudellinen kysymys, johon nojataan. Kun ei ole markkoja maksaa eläkkeitä enempää, täytyy lyödä taas tammi kiinni, vaikka sen takana olisi 9 000 päätöntä ihmistä. Siitähän tässä kysymys on. Se on aivan selvä asia, mutta emme me täällä eduskunnassa koskaan vastausta sano.

Vaikka tässä istuu vieressä henkilöitä, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen hallintoelimissä, tätä samaa asiaa kaksitoista vuotta minäkin olen kuullut ja tästä itsekin marmattanut. Koskaan ei ole saatu heiltä vastausta näihin asioihin, mutta selän takana kyllä ja pimeässä, ja tästähän on kysymys. Ei ole kysymys terveydellisistä syistä lainkaan vaan siitä, kuinka paljon halutaan laskea, ja ne loput päättömät jäävät sitten haukottelemaan sinne tammen yläpuolelle. Tästä on kysymys. Eikö näin ole totta, ed. Ihamäki? Kun te olette lääkäri, niin te tiedätte asian.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa on kysymys nimenomaan siitä, että kyettäisiin todellisen eläkeiän nostamiseen ja työssä jaksamiseen, eli tällä pyritään ehkäisemään eläkepommin syntymistä pitemmällä aikajaksolla.

Mitä tulee työttömyyseläkeputkeen, joka taas toisaalta alentaa todellista eläkkeellejäämisikää, niin ministeri Jaakonsaarihan on ottanut tähän asiaan kantaa ja nimenomaan sillä lailla, että eläkeputkea ei voi tässä muodossaan jatkaa kovin pitkään. Minäkin luulen, että se voi olla mahdotonta, jos ajattelee esimerkiksi julkisen sektorin päättäjiä. Eräässä kaupungissa Pohjois-Pohjanmaalla on ehdotettu, että kaikki yli 55-vuotiaat laitetaan eläkeputkeen, ja näitä olisi 303 yhdessä kaupungissa. Olisi aika järkyttävää, jos kaikki työnantajat päättäisivät, että kaikki 55-vuotiaat laitetaan eläkeputkeen. Eihän mikään järjestelmä sellaista kestäisi. Sen vuoksi työttömyyseläkeputkelle pitää tehdä jotakin.

Tämän tyyppinen lakialoite edesauttaisi sitä, että työssä olevia ei siirrettäisi putkeen, vaan putkea käytettäisiin oikeasti työttömien henkilöiden pelastamiseksi syrjäytymiseltä ja väliinputoamisilta. Sen vuoksi mielestäni lakialoite on hyvä ja tätä pitää edes tällä rajoitetulla mallilla kokeilla, niin kuin monia muitakin kokeiluja pitäisi saattaa käyntiin tässä maassa.

Ed. Vehviläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Eläkkeelle pääsy on työkykynsä menettäneelle ihmiselle suuri kysymys. Se on toimeentulokysymys. Valitettavan usein vain käy niin, että osaeläkkeelle ei pääse eikä millekään muullekaan eläkkeelle, vaan pahimmassa tapauksessa joutuu erilaisten sosiaaliturvien varaan.

Työkyvyttömyyden määrittely on mielenkiintoinen asia. Julkisella puolella työkyvyttömyys määritellään sillä tavalla, että henkilö on omaan ammattiinsa tai siihen läheisesti rinnastettavaan ammattiin työkyvytön. Yksityisellä puolella työkyvyttömyys määritellään suunnilleen niin, että henkilö pystyy jäljellä olevalla työkyvyllä sellaiseen työhön, josta voi saada toimeentulonsa. Tätä on nyt lähdetty tulkitsemaan ilmeisesti niin, että se, joka pystyy istumaan silmät auki, pystyy olemaan porttivahtina. Mutta valitettavasti porttivahdin paikkoja vain ei ole ja ne ihmiset putoavat silloin loukkuun. Heillä ei ole pahimmassa tapauksessa minkäänlaista toimeentuloturvaa ja toimeentulon mahdollisuutta. Eli tässä käy vielä sillä tavalla, että kun ihminen ei saa työkyvyttömyyseläkettä, hän on ilman sairauspäivärahoja ja hänet on todettu työkyvyttömäksi eikä hän ei saa työttömyysturvaa, niin hän menettää niin sanotun tulevan ajan oikeutensa. Kun hän viimein 65-vuotiaana pääsee vanhuuseläkkeelle, hänen eläkkeensä jää tavattoman pieneksi, koska tulevan ajan oikeus on leikannut eläkkeen.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Tähän eläkekeskusteluun, mitä ed. Elo viritti, haluaisin muutaman faktan tuoda. Nyt nimittäin on todellakin niin, että eläkejärjestelmän kantavuudestahan tässä kaiken kaikkiaan pitkällä täh-

täimellä on kysymys. Tilastofakta, joka pitää paikkansa, on, että 60-luvun puolivälissä 55—64-vuotiaista suomalaisista työelämässä oli 85,5 prosenttia, ja tämä on tilastofakta. 80-luvun puolivälissä samasta ikäjoukosta, 55—64-vuotiaista oli työelämässä 45 prosenttia. Tämä on Euroopan ennätys.

En tiedä perusteita ja syitä, mistä tämä johtuu, mutta tämä on tietysti hyvin tärkeä signaali, ja joudumme miettimään, millä tavalla me kehitämme työelämää, millä tavalla me valmistaudumme siihen, että meillä on jatkossa maksajia. Riittääkö Teuvo Pentikäisen vanha työelämämalli siitä, että työssä oleva sukupolvi maksaa työstä pois siirtyneen sukupolven eläkkeet? Onko meidän nuorillamme intressiä tähän vai ei? Suuret ikäluokat siirtyvät aivan tuota pikaa, vuoden 2010:n vaiheilla, eläkkeelle, joten tämä on todella iso haaste koko meidän järjestelmällemme. Tässä suhteessa meidän tulee yhdessä pyrkiä löytämään tähän mielekkäitä ratkaisuja. Varmasti sitä ei helpota, jos siirrymme entistä varhemmin eläkkeelle.

Ed. Pehkonen: Arvoisa herra puhemies! Lakialoite koskee osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelyjä. Asiassa on varmasti korjaamista. Täällä on puhuttu eläkelaitosten päätöksenteosta, ja siinä minusta on erikoisesti korjaamista. On todella ihmeellistä, kun kolmekin eri lääkäriä tekee samanlaisen päätöksen eläkkeestä ja sitten se tyrmätään eläkelaitoksessa. Kuntoutuslääkärillä, hoitavalla lääkärillä ja työpaikkalääkärillä voi olla ihan saman suuntainen päätös.

Päätös kyllä kulkee eläkelaitoksessa lääkärien kautta. Heillä on lääkäriporras, joka käsittelee eläkepäätöksen, mutta lopullisen päätöksen, johon nimi pannaan, voi tehdä vaikka juristi tai jonkun muunkin koulutuksen saanut mies. On ilmennyt, että monta kertaa hylkäämisen syy on se, että heillä ei ole diagnoosia, jolla voisi myöntää eläkkeen. He hakevat jotakin muuta asiaa. Myönnetään kyllä, että ihminen saattaa olla todella työkyvytön, eivät he sitä epäile, mutta se ei vain sovi heidän raameihinsa, ja sitten hylätään hakemus. Täytyy myöntää, että joskus inhimillisyys voittaa. Eli henki tekee aina eläväksi elikkä kirjain vain huolettaa.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalainen sanoi, että eläkeikää pitäisi nostaa. Tällä aloitteellahan tavoitellaan sitä, että todellista eläkkeellejäämisikää pyritään nostamaan osa-aikaeläkkeen avulla siten, että henkilö pystyisi olemaan työssä vaikka 65-vuotiaaksi asti, kun hän muutoin saattaisi jäädä jo 58-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle tai työttömyyseläkeputkeen, jos sellainen vielä on olemassa.

Työkyvyttömyydestä vielä, mielestäni työkyvyttömyysarviointijärjestelmässä on sellainen ongelma, että varsinkin työttömissä henkilöissä ja monissa sellaisissa, jotka on lomautettu tai irtisanottu työkyvyttömyyden vuoksi, on henkilöitä, joilla ei ole yhtä selkeää sairautta, jonka perusteella he pääsisivät eläkkeelle, vaan joilla saattaa olla seitsemän eri sairautta, jotka yhdessä aiheuttavat työkyvyttömyyden. Eläkkeelle he eivät kuitenkaan pääse, koska heillä ei ole yhtä selkeää sairautta. Tämä on mielestäni tällä hetkellä ongelma tässä järjestelmässä.

Vielä työttömyyseläkeputkesta sen verran, että Ahon hallitushan muutti tätä järjestelmää 1.1.1994 alkaen siten, että henkilön on pitänyt olla 15 vuoden aikana 5 vuotta työssä. Nyt on monia sellaisia henkilöitä, jotka eivät tule pääsemään 60-vuotiaana työttömyyseläkkeelle, vaikka heidät olisikin laitettu putkeen, koska heillä ei täyty tämä ehto, joka hyvin kauaskantoisesti silloin 1.1.1994 alkaen on tehty. Minusta se on kyllä todella hankala tilanne. Nämä 60—64-vuotiaat henkilöt joutuvat täysin puille paljaille tämän välin ajaksi.

Ed. Saarnio: Herra puhemies! Ed. Kantalainen kertoi tilastoja, jotka koskevat 55—64-vuotiaiden eläkkeellä olemista. Tähän on olemassa yksinkertainen selitys. Meille kenellekään ei ole salaisuus se, että 80-luvun loppupuolella ja 90-luvun alussa suuret paperitehtaat, selluloosatehtaat, tässä maassa puhdistivat työntekijänsä 55-vuotiaana eläkkeelle. Tässä me nyt sitä tilastojen valossa sitten katsomme, mutta silloin siihen ei kukaan puuttunut. Valtaosin oli kysymyksessä täysin työkykyinen väestö, joka vain sattui täyttämään 55-vuotta ja pääsi työttömyyseläkeputkeen.

Olen aikaisemmin keskustelussa kiinnittänyt huomiota seikkaan, joka on ollut keskustelussa, eli vakuutuslaitosten työkyvyttömyyseläkeanomusten hylkäysprosenttiin ja joskus ihmetellyt lääkäreiden keskinäistä solidaarisuutta, jonka ansiosta professoritasoisia todistuksia voidaan aivan tavallisen yleislääkärin toimesta muuttaa. Se on suunnilleen sama asia, kuin jos oikeuslaitoksessa käräjäoikeus muuttaisi hovioikeuden päätöksiä, näin maallikkojärjellä ajatellen. Tuntuu kyllä kummalliselta, että lääkärikunta itse ei ole puuttunut tähän, koska luulen, että jokainen

työkyvyttömyyshakemus, joka on erikoislääkärin asiantuntemuksella tehty, on tehty ihan vakavissaan ja uskon, että siihen on täydet perusteet, joita ei pitäisi enää sen paremmin alempien lääkäreiden kuin juristienkaan muutella.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti lopuksi, kun ed. Kantalainen epäili vähän, miten tämän rahoitus tulee tapahtumaan, riittääkö eläkepuolella rahat siihen. Tällä hetkellä lienee rahastoitu 300 miljardia työeläkevaroja, ja nehän on sitä varten pantu jemmaan, että kun suuret ikäluokat aikanaan jäävät eläkkeelle, he pystyisivät saamaan eläkettä. Sehän ei riitä tällä hetkellä, koska vain yksi viidesosa maksetaan rahastosta ja neljä viidesosaa joudutaan keräämään maksuina.

Itse asiassa aloitteessani lähdetään juuri siitä, millä tavalla maksajien joukkoa voitaisiin saada lisää. Kun keskimääräisesti lähdetään eläkkeelle 59-vuotiaana tai vähän allekin, niin siinähän jää vielä 6 vuotta tehollista työaikaa hyödyntämättä, joka pitäisi saada jollakin tavalla käyttöön. Sitten se toinen pää, se nuorempi porukka, joka mahdollisesti tässäkin kokeilussa työllistyisi, on kokonaan työttömänä. Lasku tulee olemaan aika iso, jos me emme saa systeemiä toimimaan siten, että nuoret pääsevät aikanaan työelämään kiinni; tällöin he vieraantuvat ja syrjäytyvät yhteiskunnan toiminnoista. Se on kaikkein kallein tie. Työssä jaksamisesta tässä on kysymys. Se on eri asia, millä tavalla työnantajasysteemit järjestetään, miten joku pikkuinen firma pystyy hoitamaan sen ja onko se henkilö korvaamaton, joka haluaisi lähteä eläkkeelle. Yleensä korvaamattomia ovat kyllä hautausmaat täynnä, kun käy katsomassa.

Ed. Elo: Arvoisa puhemies! Niin tässä keskustelussa kuin monessa muussakin eduskunnan keskustelussa ryhmitellään, puhutaan eläkeläisistä ja näiden aiheuttamista kustannuksista. Ei ollenkaan huomioida sitä, että esimerkiksi useat työttömyyseläkeputkessa olevat ihmiset olisivat kuitenkin työttöminä ja heille olisi kuitenkin maksettava työttömyyskorvaus myös 60-ikävuoden jälkeen.

Kyllä tämä lähtee kuitenkin, ed. Kantalainen, yritysten tarpeesta saneerata tai ainakin yritysten kertomasta tarpeesta saneerata ja pitää kilpailukykyänsä yllä. Ei se useinkaan lähde ihmisen, yksilön, halusta lähteä eläkkeelle, vaan siitä, että yritykset haluavat saneerata. Niin kuin ed. Saarinen ihan oikein sanoi, nämä luvut lähtevät, ed. Kantalainen, juuri siitä, mihin viittaatte, eli yritysten halusta saneerata.

Mitä tulee meidän järjestelmäämme, niin tiedän, että Ruotsissa aivan hiljattain astui voimaan uusi järjestelmä, jossa kannustetaan ihmisiä sillä, että eläkekertymäprosentti on korkeampi 61 ikävuodesta lähtien. Kyllä meilläkin pitäisi pystyä ideoimaan sellaisia houkuttimia niissä tapauksissa, joissa työtä todella on. Ihmisillä ehkä olisi enemmän halua olla työssä, jos eläkekertymäprosentti nousisi siitä, mitä se on ollut. Luulen, että meillä on paljon ideoitavaa siinä, miten ihmisiä saataisiin jaksamaan työelämässä paremmin, myös taloudellisilla kannustimilla.

Puhemies! Kerran vielä totean, että kyllä suomalainen työttömyyseläkejärjestelmä — ed. Kantalainen, jolla on seuraava puheenvuoro — lähtee hyvin pitkälle yritysten tarpeesta saneerata tai ainakin niiden kertomasta tarpeesta saneerata.

Ed. Kantalainen: Herra puhemies! Ed. Elo nosti yritysten roolin hyvin keskeiseksi. Minulla on sellainen mielikuva, että kyllä tämä edustaa varsin näyttävästi sitä kolmikantaista järjestelmää, missä on rakennettu asioita ja todettu meidän suuren teollisuutemme ongelmat. Tuskin se pelkästään toiselta puolelta tulee. Kyllä tämä asia on varmasti katsottu molemmin puolin.

Olen sitä mieltä, että ikääntymiskysymys on tärkeä asia, samoin työssäjaksamiskysymys ja joudumme tätä vakavasti miettimään, koska todellakin eläkepommi on odottamassa, halutaan tai ei. Tässä mielessä on aivan mielenkiintoista todeta, että erilaisia käytäntöjä eri puolilla maailmaa on nähtävissä. Muun muassa Tanskassa tänä päivänä on se tilanne, jossa noteerataan nimenomaan esimerkiksi yli 50-vuotiaita työntekijöitä, noteerataan sitä osaamista, mitä heillä on. Koulutuskysymys tämä on molemmin puolin. Niin hyvin työntekijäpuolella kuin työnantajapuolellakin pitää nähdä molemminpuolinen vastuu, miten tätä rakennetaan.

Ed. Lahtela, vielä toteaisin sen, että pakkokeinoilla on äärimmäisen hankalaa toteuttaa asioita. Kyllä niitä pitää rakentaa yhteistyössä ja miettiä, miten järjestelmä toimii, miten se kannustaa, minkälainen rahoitus siihen on, kuinka kestävällä pohjalla se on. Tätä joudumme katsomaan.

Ed. Peltomo: Arvoisa puhemies! Tämän vuoden heinäkuun alusta osa-aikaeläkejärjestel-

män ikäraja pudotettiin 56 vuoteen. Itse toivoisin, että tältä ajalta kerättäisiin kokemuksia ja saataisiin tilastotietoa, miten se on edennyt, myös siltä osin, kun valiokunnassa oli aikamoinen huoli, palkkaavatko työnantajat osa-aikaeläkkeelle siirtyvän tilalle uutta työvoimaa vai käykö niin, että työhön jäävät uupuvat entisestään. Näitä tilastoja peräisin.

Kun nyt gallupeja on saatu aikaiseksi, tiedetään, että neljä viidestä työntekijästä kokee työuupumusta. Meidän tulee kehittää eri järjestelmiä. Siinä on yksi keino osa-aikaeläkejärjestelmä, vuorotteluvapaa on toinen, jonka sisällä on vielä paljon parannettavaa, samoin osa-aikalisäjärjestelmässä. Perään myös sitä, mihin on jäänyt koulutusvakuutuksen kolmas vaihe, joka aikanaan liitettiin työttömyysturvauudistuksen yhteyteen, jolloin hallitus sitoutui myös antamaan koulutusvakuutuksen kolmannen vaiheen. Nämä ovat kaikki järjestelmiä, joilla pyritään nimenomaan siihen, että työssä olevat ihmiset jaksaisivat entistä paremmin olla iäkkäämpinä työssä. Tähän suuntaan tulee todellakin edetä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Itse asiassa lakialoitteessa on kysymys työelämän joustoista. Tällä hetkellähän työelämän joustot eläkejärjestelyissä, niin vuorotteluvapaassa kuin osa-aikalisässä ja kaikissa, perustuvat siihen, että työnantaja antaa luvan työntekijälle lähteä työnjakamiskeinoihin mukaan. Tällä hetkellä on ollut yksipuolinen jousto voimassa.

Tämä lakialoite edellyttää sitä, että myös työnantajapuoli joustaisi ja työntekijäpuolelle tulisi oikeus lähteä osa-aikaeläkkeelle. Sen vuoksi, että tällainen kumppanuus säilyisi työmaalla eikä ohjailu joustoissa olisi yksipuolista, tämän tyyppinen lakialoite pitäisi kokeiluksi saada.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Lakialoite laiksi tuloverolain 53 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 125/1998 vp (Bjarne Kallis /skl ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Tämä aloite on lähtenyt käytännön kokemuksista, käytännön esimerkeistä. Korkeasuhdanteen aikana moni äiti antoi pojan velan vakuudeksi asuntonsa, huvilansa, osakkeensa, mitä kaikkea saattoi antaa. Sitten pantti realisoitiin. Kaikki rahat menivät pankille, äiti tai muu vakuuden, pantin, antaja ei saanut markkaakaan, vaan kaikki rahat menivät velkojalle. Vuoden kuluttua pantin antajalle, äidille, tuli verottajalta ilmoitus ja verot luovutusvoitosta. Oli syntynyt muodollinen luovutusvoitto, josta on maksettava 28 prosenttia veroa, ilman että penniäkään olisi rahaa saatu. Tämä on epäkohta. Se ei koske kovin monta sataa suomalaista, mutta se koskee heitä kipeästi.

Lakialoitteessa esitetään, että tällainen luovutusvoitto olisi verovapaa siinä tapauksessa, että pantin realisointihinnasta kaikki on mennyt velkojalle eikä pantin antajan varallisuusasema ole parantunut.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kun hallitus antoi esityksen siitä, että takuuvelkojen korot tietyin edellytyksin voidaan vähentää verotuksessa, se oli tietysti hyvin positiivinen suuntaus, joka otettiin takuuvelallisten suunnassa mieltymyksellä vastaan, vaikka sillä ei ole kovin suurta merkitystä. Olen samaa mieltä ed. Kalliksen kanssa, kun ajatellaan humaanisti tässä asiassa, että näinhän se on.

Mutta jos ajatellaan kylmän realistisesti, niin jos jonkun omaisuus myydään sellaisen laskun maksamiseksi, mikä hänelle on laillisesti syntynyt, vaikka se on takuuvelka, niin kyllä lähdettävä siitä on, että se maksusuorite tietyllä tavalla kulkee hänen saantonsa kautta, vaikka se menisi suoraan tämän takuuvelan maksuun. Siis muodollisesti asia on tällä tavalla eli se on sille tuloa, jolta se otetaan pois takuuvelan maksamiseen.

Mutta itsestäänselvä asia on, että ei suinkaan tässä salissa niin kovasydämistä ketään olekaan, joka ei olisi tämän ed. Kalliksen näkemyksen takana siitä, että kun todellisuudessa näin ei tapahdukaan, vaikka muodollisesti ja virallisesti tapahtuu, niin tällöin luovutusvoitosta maksettavaa veroa ei pitäisi maksaa. Mutta se on täysin ymmärrettävissä, kun realistisesti ajatellaan, että luovutusvoitosta saatu vero on oikein johdettu, se on tulosta maksettavaa, vaikka se kohta meneekin takuuvelkojen maksamiseen sillä tavalla, että henkilö ei edes näe sitä tuloa.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Tämä ed. Kalliksen esitys on oikein hyvä ja oikein kannatettava. Täytyy todeta se, että totta kai takaajan asema on ongelmallinen, niin kuin ed. Aittoniemi totesi. Mutta esimerkiksi juuri Arsenal-oikeudenkäynneissä, kun on realisoitu omaisuuksia ja vastaavaa, on tullut ikäviä tilanteita vastaan, joissa todellakin omaisuudet ovat menneet ja tästä päälle rätkäistään vero. Tässä suhteessa tämmöinen humaani näkemys on kyllä ihan hyvä ja suotuisa esitys. Kyllä sopii ainakin tutkia, millä tavalla tämä järkevästi saataisiin hoitoon.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi puhui silkkaa järkeä hetki sitten. On juuri niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, ja on erinomainen hyvä, että hän muistutti siitä, että hallituksella on esitys, joka liittyy tähän samaan kysymykseen.

Mutta, herra puhemies, nyt ehkä enemmän tietämättömyyttäni kuin varmuuttani minulla on se käsitys, että eräillä paikkakunnilla verottaja on ymmärtänyt tämän asian ja lähtenyt humaanille linjalle. Tilanteen niin vaatiessa ja ollessa todella tuskainen — sellainen, jollaisen ed. Kallis tässä tovi sitten kuvaili — jo nyt verottaja tätä humaania linjaa eräin osin ja eräillä paikkakunnilla on noudattanut. Tällaisia tietoja minulla on, sikäli kuin olen tähän asiaan käytännössä päässyt tutustumaan.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Minulla on ihan samanlainen käsitys kuin ed. Kekkosella edellä, jotta tässä lienee ollut niin, jotta järjen käyttö on ollut sallittua. Jos on ollut sellainen verottaja, joka on käyttänyt järkeä, niin se on harkintapuitteissa voinut tehdä sellaisen ratkaisun, jossa on tämä henkilö vapautettu luonnostaan. Mutta kun kaikissa verotoimistoissa ei välttämättä järkeä yhtä paljon ole, niin minun mielestäni tämä ed. Kalliksen aloite on siinä mielessä hyvä, että tässä nyt on kuitenkin suhteellisen selvästi kuvattu, mitä tämä asia koskee, kelle tämmöinen helpotus voitaisiin antaa. Jos ihminen ei ole saanut sitä rahaa käyttöönsä ja tämmöiseen vastuuseen on joutunut, minusta on ihan luonnollista, että on kohtuutonta maksattaa vielä veroja siitä. Hän ei ole koskaan nähnyt rahoja, ne ovat menneet suoraan sille taholle, mihin takaussitoumus on ollut. Jollakin tavalla menee oikeustajun ulkopuolelle, että tällainen laki on yleensä voitu tehdä.

90-luvullahan tapahtui paljon tämän tyyppisiä asioita, ja kaiken kaikkiaan näiden ylivelkaantuneiden ongelmiin, takaajien ongelmiin, joudutaan vielä palaamaan monessa yhteydessä ja siinä joudutaan jonkin verran varmasti katsomaan myös sormien läpi, jotta ei mennä ihan nippelin tarkasti juuri siihen, mitä ed. Aittoniemi oikeastaan puheenvuoronsa alussa kuvasi.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni tämä ed. Kalliksen esitys on erinomaisen hyvän suuntainen ja kannattaa toki valiokunnassa varmasti ottaa huomioon. Talousvaliokunnassa on käsittelyssä tällä hetkellä myös takaajien asemaan liittyvää lainsäädäntöä, ja tässä yhteydessä pitäisi ottaa erittäin hyvään syyniin nimenomaan takaajan aseman monenlaiset ongelmat, mitä tänä päivänä on olemassa, muun muassa se, että velkajärjestelyssä olevan henkilön takaaja joutuu takausvastuuseen tänä päivänä monesti, vaikka velkajärjestelyssä oleva henkilö maksaisi velan kokonaisuudessaan tai lähes kokonaan pois. Tällaisia tapauksia on hyvin monia ja ollaan sellaisessa kierteessä, että aina uudelleen ja uudelleen joudutaan velkajärjestelyyn sen takia, että on tullut takausvastuita eikä selvitä omista veloista.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite tuntuu kohtuulliselta ja on edes jonkinlainen askel näille ihmisille hyvittää ikäviä tilanteita, jotka ovat syntyneet poikkeuksellisen laman johdosta pääsääntöisesti. Jos verottaja, niin kuin edustajat Kekkonen ja Lahtela kertoivat, on jollakin paikkakunnalla noudattanut niin sanottua humaania linjaa ja toisella taas ei, niin ei se liene mitään tasa-arvoa suomalaisille kansalaisille, että toisaalla humaania linjaa noudatetaan ja toisella ei. Tässä pitäisi saada yhtenäinen käytäntö.

Kannatan, että aloite tutkitaan valiokunnassa. Tämä ei ole byrokraattinen, vaan humaani ratkaisu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Lakialoite laiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 128/1998 vp (Anu Vehviläinen /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on parannusehdotus koulutusvakuutuksen toiseen vaiheeseen. Kuten muistamme, keväällä 96 tupon yhteydessä sovittiin koulutusvakuutusjärjestelmästä, jonka ajateltiin selvitysmiesten Kalevi Kivistön ja Tuulikki Petäjäniemen työn tuloksena olevan kolmivaiheinen.

Ensimmäinen vaihe oli tarkoitettu pitkäaikaistyöttömille, ja jos muistan oikein, siinä vaadittiin 12 vuoden työhistoriaa 18 vuoden aikana. Se oli tarkoitettu väliaikaiseksi järjestelmäksi. Toinen vaihe on tarkoitettu pysyväksi järjestelmäksi, ja siinä vaaditaan työttömältä, jotta päässisi niin sanotusti omaehtoisesti opiskelemaan, 10 vuoden työhistoria viimeisen 15 vuoden aikana ynnä tiettyjä kriteereitä siitä, että pitää olla vuoden aikana ollut vähintään neljä kuukautta työttömänä. Eli siis kriteerit ovat aika tiukat. Jo silloin, kun koulutusvakuutuksen ensimmäisestä vaiheesta säädettiin, asiantuntijakuulemisissa eri valiokunnissa arveltiin, että kriteerit tulevat olemaan liian tiukkoja, mikä sitten, kun ensimmäinen vaihe laitettiin liikkeelle, osoittautui todeksi.

Vuosi sitten, kun eduskunnassa päätettiin koulutusvakuutuksen toisesta vaiheesta, taas käytiin asianomaisissa valiokunnassa — työasiainvaliokuntahan teki mietinnön — samanlaista keskustelua. Muistan, kun asiaa käsiteltiin myös sivistysvaliokunnassa, joka antoi työasiainvaliokunnalle lausunnon, että asiantuntijatahot ja eri lausunnot kertoivat samasta asiasta, epäilivät, että tavoitteet olivat liian korkeita. Silloinhan tavoiteltiin sitä, että tänä vuonna koulutusvakuutus kakkoseen olisi osallistunut 6 600 henkilöä ja ensi vuonna 11 000 henkilöä, eli erittäin merkittävistä määristä puhuttiin. Muistan sen, että muun muassa SAK ja STTK pitivät näitä työministeriön arvioita aivan liian suurina.

Keskusta teki silloin vuosi sitten vastalauseen ja me esitimme, että yksi parannus olisi se, että 15 vuoden aikaraja poistettaisiin eli että ei vaadittaisi, että viimeisen 15 vuoden pitää olla 10 vuotta työhistoriaa. Se ei silloin hallituspuolueille kelvannut. Nyt, kun järjestelmä on elokuun alusta asti ollut voimassa, niin muutama viikko sitten meille valiokunnassa kerrottiin, että sen piirissä on noin tuhat työtöntä, jotka haluavat omaehtoiseen opiskeluun eli vähintään suorittaa 20 opintoviikkoa. Tämä minusta osoittaa sen, että tavoitteet oli asetettu liian korkealle tai sitten kriteerit oli luotu liian tiukoiksi.

Nyt täällä talossa sivistysvaliokunnassa on käsittelyssä lain 5 §, eli hallituksen esitys 5 §:n osalta hieman helpottaa tilannetta. Alkuperäisessä, vuosi sitten hyväksytyssä laissa oli niin, että voi suorittaa korkeakoulussa, yliopistossa opintonsa loppuun sillä alalla, jolle on aiemmin mennyt ja jolla opinnot ovat jääneet kesken. Nyt on hallituksen esitys siitä, että laajennettaisiin niin, että voisi vaihtaa alaa ja erityisesti mennä niin sanottuun muuntokoulutukseen semmoisille aloille, missä on työvoimapula, eli esimerkiksi tietotekniikan alueelle. Mielestäni se on hyvä hallituksen esitys, mitä tällä hetkellä käsitellään.

Mutta, summa summarum, se on minusta aivan riittämätön toimenpide siihen, että koulutusvakuutus kakkonen tulisi riittävän houkuttelevaksi. Eivät kaikki työttömät, jotka haluaisivat omaehtoiseen koulutukseen ja täyttäisivät jopa 10 vuoden työhistorian ehdon, voi olla menossa näille vetovoima-aloille. Siksi, kun laki nyt on eduskunnassa auki, mielestäni olisi järkevää, että myös tämä 15 vuoden aikarajoite poistettaisiin. Toivon, että työasiainvaliokunta ottaa asian käsittelyyn ripeästi ja tämä korjaus tehdään.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! Ed. Vehviläisen aloite on todellakin hyvin ajankohtainen, sillä aivan niin kuin hän edellisessä puheenvuorossa totesi, eduskunnan käsiteltävänä on työttömien omaehtoisen opiskelun tukemista koskeva laki. Hallituksen lakiehdotus on parastaikaa sivistysvaliokunnan käsiteltävänä, mutta sehän koskee vain lain 5 §:ää ja sen tarkistamista siten, että koulutuksen valikoimaan lisätään yliopistoissa erityisesti työllistymisnäkökulmasta kehitetyt, ylempään korkeakoulututkintoon johtavat opinnot.

Tämä esitetty muutosehdotus on hyvä, mutta sen vaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Se ei korjaa lain suurimpia puutteita. Kun lakiehdotus työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta aikoinaan esitettiin, arvioitiin, että tuen ansiosta tänä vuonna noin 6 000 työtöntä tulisi aloittamaan opinnot. Näinhän ei ole tapahtunut. On arvioitu, että ehkä vain vajaa 1 000 opiskelijaa tulisi aloittamaan tämän tuen avulla opinnot. Tilasto, joka on laadittu työministeriössä, osoitti, että syyskuun loppuun mennessä vain 693 työtöntä oli aloittanut opiskelun käyttäen tätä tukea hyväkseen. Ollaan siis kaukana tavoitteista, jotka laille alun perin asetettiin.

Kun laki käsiteltiin aikoinaan eduskunnassa, työvaliokunta esitti lakiin pontta, johon eduskunta yhtyi. Tuo ponsi kuuluu: "Valiokunta edellyttää, että työttömien omaehtoiseen opiskeluun tarkoitetun tuen käyttöä, koulutuspaikkojen kysyntää ja tarjontaa seurataan sekä tarvittaessa ryhdytään pikaisiin toimenpiteisiin, jos järjestelmä ei toteudu tarkoitetussa laajuudessa tai jos ilmenee muita epäkohtia." Nyt tiedämme, että ongelmia on tullut eikä laki ole vastannut odotuksia.

Keskustan edustajat jättivät aikoinaan jo työvaliokunnan käsittelyssä mietintöön vastalauseen, jossa kiinnitettiin juuri näihin asioihin huomiota.

Keskustan vastalauseessa todettiin muun muassa: "Valitettavaa on se, että valiokunta ei poistanut hallituksen esityksestä rajoitusta työhistorian 15 vuoden tarkastelujaksosta. Tämä olisi parantanut mm. perhepoliittisilla vapailla olleiden henkilöiden mahdollisuutta osallistua tämän lain mukaiseen koulutukseen." Vastalauseessa esitettiin myös muutosta tähän pykälään, mutta se aikanaan hävisi täällä äänestyksessä.

Nyt ed. Vehviläinen uudistaa saman ehdotuksen, sillä tässähän on käynyt täsmälleen niin, kuin tuossa vastalauseessa jo silloin pelättiin. Nimenomaan työhistorian rajaaminen 15 vuoteen aiheuttaa ongelmia. Monet, joilla on hyvinkin pitkä työhistoria, jäävät tuen ulkopuolelle, koska heidän työkokemuksensa on kyllä vaadittavat 10 vuotta, mutta se syntynyt pitemmältä ajalta kuin 15:ltä viime vuodelta, mitä laki edellyttää. Ed. Vehviläisen aloite, kun se hyväksytään, korjaa tämän pahimman esteen tuen käyttämiseltä.

Nyt puhemiesneuvosto esittää lakialoitteen lähettämistä työasiainvaliokuntaan, kun taas se muutosesitys, joka tätä samaa lakia koskee, on nyt käsiteltävänä sivistysvaliokunnassa. Tästä seuraa, ettei sivistysvaliokunta pystynyt ottamaan ed. Vehviläisen aloitetta tässä yhteydessä käsittelyyn. Tämä on eduskunnan työjärjestyksen mukaista. Tämä on vahinko, sillä kun epäkohta tiedetään, totta kai se olisi pyrittävä korjaamaan mahdollisimman nopeasti.

Toivon, että työasiainvaliokunta ottaa ed. Vehviläisen aloitteen erillisenä käsittelyynsä mahdollisimman pian ja tuo aloitteessa esitetyn muutosehdotuksen koko eduskunnan käsittelyyn.

Ed. L a h t e l a : Herra puhemies! Työttömien omaehtoinen koulutus on lähtenyt hyvin kangerrellen liikkeelle. Se on todettava. Siellä on jäänyt rahoja käyttämättä budjetissa, vaikka on varattu huomattavia summia. Se näkyy tietysti sitten tuloksena, jotta käyttäjämäärät ovat olleet kovin vähäisiä. Se, mihin ed. Vehviläinen on kiinnittänyt huomiota, pitää varmasti paikkansa.

Kun tulevaisuutta katsoo eteenpäin, niin kyllä minusta kuitenkin pitäisi tehdä vielä rohkeampi loikka siinä mielessä, jotta kymmenen vuoden työssäoloaika, mikä vaaditaan tässä, pitäisi minusta siinä vaiheessa, kun aikanaan hallitus tuo mahdollisesti esityksen tai hallitusneuvotteluissa tämä otetaan esille, lyhentää jonnekin viiteen vuoteen, koska tämä on aika iso kynnys kokonaisuutena. Jos otetaan kymmenen vuoden työhistoria ihan pelkästään, niin kuin tässä esitetään, en usko silläkään vielä saatavan hirveän hyviä tuloksia.

Eikö meidän pitäisi lähteä siitä, että jos ihminen on työtön eikä vapailta työmarkkinoilta saa töitä, hänen kouluttamistaan pitäisi edesauttaa, että ei välttämättä tämmöisiä isoja kynnyksiä aseteta, jos ei ole sattunutkaan olemaan töissä kymmentä tai viittä vuotta, mikä se aika sitten onkin? Kynnyksen pitäisi olla mahdollisimman matala.

Tämä on pieni askel, mutta minä olen sitä mieltä, että tätä pitäisi kehittää yhä joustavampaan suuntaan. Toivon, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa, kun mahdollisesti ed. Vehviläinenkin tulevassa eduskunnassa on kepun edustajana täällä, hän vaikuttaisi siihen, jotta tämä asia vietäisiin hyvin pitkälle.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisessa koulutusvakuutusjärjestelmän mukaan ehkä suurin ongelma kuitenkin on se, että kun on 15 vuoden aikajaksona kymmenen vuoden työssäoloehto, niin nimenomaan se kymmenen vuoden työssäoloehto karsii kaikkein eniten pois pitkäaikaistyöttömiä, jotka 80-luvun lopussa ja 90-luvun alussa joutuivat työttömiksi. Näin ollen kymmenen vuoden työssäoloehtoa pitäisi alentaa huomattavasti. Nyt on lukuisia tapauksia, että ihminen on ollut yhdeksän ja puoli vuotta työssä viimeisen 15 vuoden aikana ja kuusi vuotta työttömänä eikä ole päässyt tähän koulutukseen. Tämä on täysin järjetöntä, koska pitkäaikaistyöttömiä vartenhan tätä myös suunniteltiin.

Tässä ovat ministeriön virkamiehet kyllä osoittaneet aika huonoa ennakointia ja arviointia. Silloin, kun tätä lakia säädettiin, arvioitiin, että noin 8 000 henkilöä tulee käyttämään lakia

hyväkseen ja hyötymään tästä. Nyt kuitenkin on käynyt niin, että 1998 tuen piirissä oli keskimäärin 983 työtöntä, joista ansiosidonnaisen työttömyysturvan osalta oli 847 ja työttömien perusturvan elikkä työmarkkinatuen piiristä 136 työtöntä, elikkä vain suunnilleen kymmenesosalla on on ollut mahdollisuus käyttää tätä lakia. Kyllä on myös ministeriössä arvioitu pahasti pieleen tämän vaikutukset.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! On tietysti erittäin hyvä asia, että nämä ongelmat, jotka koulutusvakuutukseen liittyvät, tulevat esille ja tietysti myös keskustaopposition taholta, joskin voi todeta sen, että juuri keskustapuolue vastusti aikanaan koulutusvakuutusjärjestelmän käyttöönottoa. (Ed. Ala-Nissilä: Ei pidä paikkaansa!) Nyt sekin on tullut tämän esityksen kannalle.

Se, että 15 vuoden aikana pitäisi olla kymmenen vuotta työkokemusta takana, on tietysti erittäin tiukka ehto ja varmasti iso syy, minkä takia ei ole päästy koulutusvakuutustuelle. Näitä ongelmia pitää tarkastella hallituksen piirissä muutoinkin. Tässä on ollut tiedotusongelmia. Ehdot ovat olleet liian tiukkoja, ja osa pitkäaikaistyöttömistä ei ole päässyt koulutukseen, koska pohjakoulutus ja muut edellytykset ovat olleet suhteellisen heikot. Toki varmasti on myös passiivisia henkilöitä, jotka eivät ole motivoituneet tälle koulutustuelle hakeutumaan. Nämä ongelmat tulisi korjata.

Muun muassa ed. Lahtelan puheessa tuli esille, että työssäoloehto pitäisi lyhentää viiteen vuoteen. Samassa yhteydessä kun lähdemme keskustelemaan tällaisista aikamääristä, tulisi ottaa koko opintorahajärjestelmä ja opintotukijärjestelmä tarkasteluun, sillä tällä hetkellä opintotuki on järjestetty aivan liian monimutkaisesti. Meillä on nuorten opintotukijärjestelmä, aikuisopintotukijärjestelmä ja koulutusvakuutus. Meillä on myös työllisyyskoulutusta ja muunlaisia tukimuotoja. Näitä pitää yhdessä tarkastella.

Ed. Kantalainen: Herra puhemies! Tämä on todella tärkeä asia, minkä ed. Korteniemi otti esiin, eli muistutti siitä työasiainvaliokunnan ponnesta, joka viime kerralla kirjattiin. Totta kai me olimme jo silloin huolissamme siitä, kuinka paljon innostusta näihin koulutusasioihin riittää. Nyt voidaan tietysti todeta se, että ainoa, joka tässä voi olla onnellinen, on valtiovarainministeriö, kun säästetään satoja miljoonia rahaa, kun näitä mahdollisuuksia ei käytetä hyväksi.

Todella tässä täytyy tietysti nähdä se, että koulutus on hyvin keskeisessä roolissa, jotta pysytään työelämässä ja kehityksessä mukana. Näitä asioita pitäisi siltä kannalta tähdätä. Yleensä työvoimakoulutuksen osalta esimerkiksi Tampereella tehtiin selvitystä siitä, minkälainen onnistumisprosentti on ja miten kehitys on siellä käynyt läpi. Ongelma tahtoo olla selkeästi se, että koulutukseen ollaan vielä lähtemässä mukaan, mutta välttämättä sitä ei jakseta viedä loppuun. Kyllä meidän täytyy edelleenkin tehostaa ja kehittää toimintaa, niin että me voimme todella tarjota sen tyyppisiä mahdollisuuksia, joista on konkreettinen hyöty työllistyä ja mahdollisimman selkeästi oikeille aloille. Tässäkin mielessä, mitä tuli esille, TyV:n esittämä ponsi on tärkeä. Minä uskon, että kun asiaa käsitellään, varmaan on mahdollisuus myöskin sivistysvaliokunnalta pyytää siihen näkemykset, koska he ovat paneutuneet koulutukseen laajemmin.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Yleensäkin koulutusmyönteisyyttä tulisi yhteiskunnassa korostaa. Mielestäni tässä asiassa on oikeaan suuntaan menty. On harmi, että tämän mahdollisuuden käytölle on asetettu niin ahtaat rajoitukset, että rahaa on jäänyt käyttämättä, järjestelmä ei toimi, asetetut tavoitteet jäävät toteutumatta. Tämä ei voi olla kenenkään etu. Me kaikki tiedämme, että koulutus johtaa työhön ja ammattiin. On koko ajan tärkeämpää, että työvoima ja toisaalta työn teettäjät, työnantajat, kohtaavat. Tässä mielessä tämän tyyppinen omaehtoinen koulutusjärjestelmä on mitä tärkein.

Mielestäni elävän elämän tilanteet, kuten ed. Vehviläinen totesi, ovat osoittaneet, että nyt tämä järjestelmä ei toimi. Olisi tärkeätä, että ripeästi poistetaan ne esteet, mitkä tältä osin ovat koulutukseen hakeutumista tai pääsyä vaikeuttamassa. Me kaikki tiedämme, että elämäntilanteiden mukaan kukin ratkaisee ja järjestää omia asioitaan. Muun muassa perhepolitiikka ja tärkeä lasten kotona hoito voivat olla usein vaikuttamassa siihen, että työhistoria ei siinä mitassa kartu kuin nyt edellytettäisiin. Minusta kotityötäkin pitäisi arvostaa ja nähdä se myös tärkeänä työnä.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Lakialoite vaikuttaa perustellulta, ei siitä enempää.

Ed. Korteniemen kertomaa asiaa ihmettelen, että lakialoite työttömän omaehtoisen opiskelun

tukemisesta esitetään työasiainvaliokuntaan, kun vastaava hallituksen esitys työttömän omaehtoisen opiskelun tukemisesta on vastikään lähetetty sivistysvaliokuntaan. Minusta nämä molemmat asiat voitaisiin käsitellä yhdessä.

En tee nyt ehdotusta lähettää lakialoite sivistysvaliokuntaan, jos asiantila tyydyttää itse aloitteen tekijöitä, mutta ihmetellä sopii.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki on aivan oikeassa ihmetellessään. Niin me aloitteen tekijätkin ihmettelemme. Tämä on tämän talon juridiikkaa. En tiedä, menikö se hallituksen esitys alun perin väärään paikkaan, kun se sivistysvaliokuntaan tuli. Silloin alun perin, kun näitä lakeja käsiteltiin täällä, työasiainvaliokunta teki niistä mietinnöt ja sivistysvaliokunta antoi vain lausunnot, mutta nyt näköjään kuljetaan tätä tietä.

Sitten asiaan. Edustajat Lahtela ja Kuoppa, molemmat puutuitte työhistorian pituuden vaatimukseen. Minäkään en ole varma siitä, onko oikein vaatia kymmentä vuotta. Toisaalta, jos lähdetään laskemaan kovin paljon aikarajoitusta alemmaksi, minusta on ongelmallista jo nyt se, että samoja opintoja suorittaa osa ihmisistä, niin sanotut normaalit opiskelijat, alhaisella opintotuella, osittain jopa velalla, ja samaan aikaan työtön omaehtoiseen koulutukseen lähtijä voisi saada sinä aikana ansiosidonnaisen tasoista työttömyysturvaa. Minusta se on aika ongelmallista, että samoja opintoja harjoitetaan hyvin erilaisella tuella.

Edellä ed. Tahvanainen — hän lähti jo pois — väitti, että keskustaoppositio vastusti koko koulutusvakuutusta. Se ei todellakaan pidä paikkaansa. Jos hän tai jotkut muut niin luulevat, kannattaa tutustua keskustan jättämiin vastalauseisiin. Niissähän oli kysymys juuri näistä tiukoista kriteereistä ja siitä, että hallituksen esitykset molemmissa tapauksissa olivat huonosti harkittuja. Olisi pitänyt olla paremmin mietittyä se, mikä on elävässä elämässä todellista.

Lopuksi haluan vain sen todeta, että kun rahaa varattiin aika tavalla paljon sekä ykkös- että kakkosvaiheeseen, järkevämpää olisi, että vaikka tulisi heti tarvittava määrä opiskelijoita ja rahat loppuisivat, sitten laitettaisiin tulppa kiinni, mutta silloin iso määrä olisi päässyt opiskelemaan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Suomalainen työtön on todellinen opiskelun ja koulutuksen sankari niin omaehtoisesti kuin yhteiskunnan räätälöimänä. Useat ovat käyneet kahdeksan, yhdeksänkin, eri alan koulutuskurssin ja ovat saaneet pätevyyden kahdeksalle yhdeksälle alalle. "Pieni" ongelma on ollut siinä vain, että ei ole saanut työtä.

Näin ollen on todettava, että tämä koulutus on ollut täysin tarkoituksetonta. Siinä ei ole mitään muuta kuin se, että totta kai koulutuksessa oleva ihminen, niin kauan kuin uskoo vielä siihen asiaan, jonkinlainen itseisarvon korottaminen siinä tietysti on. Mutta sitä mukaa kun huomaa, että siitä ei ole mitään hyötyä tulevaisuudelle, ei siinä itseisarvokaan parane ja vaihtaa sen petankki-peliin, joka on tietysti huomattavasti mukavampaa, jos ei ole yhteiskunnan kannalta pakotetta tähän opiskeluun.

Kun sanotaan, esimerkiksi ed. Kuoppa totesi, kuinka vähän näitä rahoja käytetään, kysymys on siitä, että kukaan ei tällaisiin opiskeluihin enää lähde, koska niillä ei ole mitään merkitystä ihmisen tulevaisuudelle, paitsi niin kuin sanotaan, itseisarvon kohottamisena. Mutta kun yhdeksättä kurssiakin käyt, niin kyllä siinä itseisarvokin alkaa jo kärsiä, jos työpaikasta ei ole mitään tietoakaan.

En minä sitä sano enkä halvenna suomalaista työtöntä, mutta totean tämän sen vuoksi, että säälin semmoisia ihmisiä, joita juoksutetaan erilaisessa koulutuksessa. Tässä on nyt kyse omaehtoisesta koulutuksesta, hiukan eri asia kuin valtion taholta räätälöity pakollinen koulutus. Mutta kaikki on aivan samanlaista. Yksi tuhannesta, yksi kymmenestätuhannesta pystyy kouluttautumaan sillä tavalla, että saa ehkä koulutuksensa perusteella jonkinlaisen turvatun ammatin. Muut kaikki pettyvät.

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Tahvanainen sai minutkin pyytämään uuden puheenvuoron. Ei keskusta ole vastustanut tätä lakia. Me olemme valiokunnassa pyrkineet päinvastoin korjaamaan joitakin laissa asetettuja ehtoja, jotta lain tavoitteet tulisivat mahdollisimman hyvin toteutumaan.

Kuten jo edellisessä puheenvuorossa osoitin, osasimme ennakoida, mitä ongelmia lain toteuttamisessa saattaa tulla. Kun nämä nyt on havaittu ja julkisesti ja yleisesti tunnustetaan, olisi kiireesti toimittava niin, että ilmiselvät epäkohdat korjataan ja tämä toteutetaan jo tämän eduskunnan aikana.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Aivan päinvastoin kuin ed. Aittoniemi väittää, koulu-

tus ei milloinkaan, ei milloinkaan, ole täysin tarkoituksetonta. Koulutuksella on aina merkitys, ja se merkitys on nimenomaan ihmiselle itsellensä.

Mutta kyllä siihen ihmettelijöiden joukkoon, jossa ensimmäisenä taisi olla ed. Korteniemi ja sitten ed. Ihamäki, liityn minäkin. En oikein ymmärrä tätä valiokuntajakoa, mikä tässä tapauksessa nyt on käymässä toteen. Minusta tarkoituksenmukaisuus ja asian mahdollisimman hyvä ja perusteellinen käsittely edellyttäisi ihan toisenlaista menettelyä, kuin mikä paraikaa on menossa.

Mutta kaiken kaikkiaan, herra puhemies, vähän mekaanista tämä keskustelu minun mielestäni on ollut. Eivät nämä pulmat ratkea keskustelemalla joistakin vuosimääristä, vaan kyllä ongelma on isompi ja syvempi.

Mutta niin lavea tämä ei kumminkaan ole, että osaisin olla samaa mieltä ed. Väistön kanssa, joka tähän työhistoriakysymykseen sijoitti jo kotityötkin. Jos me niin lavealle tämän viemme, lainsäädäntö yleensä ja tämä lainsäädäntö erityisesti muuttuu täysin mahdottomaksi.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Olin työasiainvaliokunnassa, kun tätä aikoinaan käsiteltiin, ja asia oli jo silloin täysin selvä, että lähestulkoonkaan eivät nämä tavoitteet toteudu. Ehdot oli laitettu sellaisiksi, että ne eivät voineetkaan toteutua. Kun kävelin ulkona, niin en työhallinnon entisenä virkamiehenä, jonkin näköisenä asiantuntijana, enää kehdannut kulkea, ilman että kaulukset olivat pystyssä, jo ammattiylpeyden takia.

Minkä takia ehdot on tehty sellaisiksi? Ne on tarkoituksellisesti tehty sellaisiksi, että rahaa säästyy, ja silloin tietysti työttömyyden puolittamisohjelma tältäkään osin ei toteudu. Sama juttu oli vuorotteluvapaan ehtojen kohdalla, ja sitä ainakin keskusta vastusti silloin, kun se oli hallituksessa. Tässä pitää aina käsitellä niin, onko hallituksessa vai oppositiossa, kun ne kannat aina heittelevät näköjään sen mukaan, myöskin meillä niin kuin kepussakin.

Voin sanoa, että tässä asiassa ehdot pitäisi korjata sellaisiksi, että se raha tulee käytettyä. Enemmän käytäntöä koulutukseen, se on aivan ehdoton asia, ja myöskin esimerkiksi tukityöpaikka jatkoksi niin kuin porkkanaksi, että ihminen saa edes vähän kokeilla sitä ammattia ja työtä.

Kyllä tämä on järjestettävissä. Ei ole siitä kysymys. Kysymys on siitä, että valtiovarainministeriö haluaa säästää, ensin komia budjetti ja tietysti se budjetti ei sitten toteudu ja rahat säästyy. Se on kyllä budjettivallan väärinkäyttöä, mutta näin on tehty kautta aikojen niin kauan kuin minä muistan.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa puhemies! Me kärsimme Suomessa pitkäaikaistyöttömyydestä ja erityisesti rakenteellisesta työttömyydestä. Koulutusvakuutuksella on haettu juuri ratkaisua siihen, että työttömät, joilla on vähäinen koulutus, voisivat hakeutua omaehtoiseen koulutukseen ja sillä tavalla parantaa työllistymismahdollisuuksiaan. Mutta kaikki tietävät sen, että työttömällä on erittäin suuri kynnys hakeutua koulutukseen ja varsinkin juuri ikääntyvillä pitkäaikaistyöttömillä.

On totta, että työssäoloehto ja ehdot yleensäkin ovat liian kireät. Mutta jos oikein muistan, kun olin myös samaisessa valiokunnassa asiaa pohtimassa, niin sosialidemokraateilla oli halukkuutta laskea ehtoja, mutta äärioikealta oli niitä, jotka halusivat pitää tiukemmista ehdoista kiinni, ja siitä syystä me saimme kompromissiksi vain tämän ponnen, joka täällä tänään on luettu.

Näyttää siltä, että näin vaalien alla työttömistä ovat kiinnostuneita lähes kaikki puolueet. Jos myös oikein muistan, aloitteen tekijä ed. Vehviläinen on täällä ankarasti arvostellut koulutusvakuutukseen saatuja rahoja, nimenomaan pitkäaikaistyöttömien koulutukseen saatuja rahoja. Hän vetosi silloin siihen, että jos näihin löytyi hallitukselta helposti rahaa, miksi sitä ei löydy esiopetukseen. Ed. Vehviläinen voi varmasti tämän asian minulle oikaista, jos sanoin väärin, taikka sitten katsomme pöytäkirjoista.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Rinteelle ei voi olla toteamatta, että hänkin työasiainvaliokunnan jäsenenä tietää, että tämä asia on valmisteltu työministeriön toimesta. Ei valtiovarainministeriö tätä ole valmistellut. Päinvastoin sinne on myönnetty varsin reppavasti rahaa, jota on jäänyt käyttämättä. Tässä on aivan turha osoitella semmoisiin paikkoihin, mistä asia ei ole kiinni.

Nyt on todella niin, että tämä ei ole vain lähtenyt liikkeelle toivotulla tavalla. Jos valmistelu on ollut sellaista, että on arvioitu väärin, silloin täytyy arvioida uudestaan ja katsoa, mitkä ovat syyt ja seuraukset ja miksi näin on.

Se, mikä liittyy tähän asiaan myös mielestäni ja on aika tärkeä havaita, on, että kun katselee, millä tavalla nämä asiat johtavat tuloksiin, nyt

olemme rajoittamassa puolestaan esimerkiksi oppisopimusta erilaisilla kiintiöillä, kun tuloksia on saatu varsin hyvin. Kyllä tässäkin on vähän sellaista peppu edellä puuhun menoa, kun lyödään kiintiöitä näille kysymyksille. Kuitenkin, jos ihmiset työllistyvät tätä kautta, tämä on aika outo ratkaisu näissä asioissa. Kyllä me joudumme rakenteellisesti miettimään, mikä on se malli, millä saadaan kiinnostusta, millä saadaan motivaatiota, millä saadaan ihmisille töitä.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Yksi näkökulma koulutukseen liittyen on myös se, mihin kouluttaudutaan, onko koulutusputken päässä olemassa sellainen työpaikka, että se antaa mahdollisen leivän. Tämä yhteys, kun kursseja ja koulutusta luodaan yleensä, tehdään paketteja, pitäisi ottaa huomioon myös, että olisi tilausta. Ei kouluteta semmoiseen ammattiin, jossa ei ole kysyntää. Tämä on yksi näkökulma sen lisäksi, mitä aikaisemmin totesin.

Mutta olen samaa mieltä kuin ed. Kekkonen, joka taisi puhua, että koulutus ei ole mennyt koskaan hukkaan. Itsekin olen sentään kolme työllisyyskurssia käynyt ja nyt olen täällä kansanedustajana, vaikka tätä varten ei ollut työllisyyskurssia olemassa.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! En halua pitkittää keskustelua, mutta en voi olla vastaamatta ed. Peltomon väitteeseen siitä, että minä olisin aina käyttänyt puheenvuoroja vastustaakseni koulutusvakuutusta. Sen, totta kai, myönnän ilman, että tarvitsee pöytäkirjoja ryhtyä tutkimaan, että olen useaan kertaan ihmetellyt sitä, että tältä hyvältä hallitukselta on löytynyt rahaa koulutusvakuutukseen mutta eipä löytynyt esiopetuksen järjestämiseen. Tällä samalla sumealla logiikalla voisin itse asiassa minä ryhtyä väittämään, että ed. Peltomo vastustaa esiopetusta, koska hallitus ei ole päätöstä siitä tehnyt.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun ed. Lahtela sanoi, että hän on kolme työttömyyskurssia käynyt eikä mikään ole mennyt hukkaan, niin siitä voitaisiin tietysti keskustella lisää. Mutta kun on näin myöhä, niin totean, että ed. Rinne käytti puheenvuoron, joka oli mielestäni erinomainen, eikä se ollut mikään oivallus vaan kokemuksen ääni. Hän sanoi, että pitäisi olla koulutuksen jälkeen jokin porkkana. Näin minäkin näkisin. Jos ihminen vaan lukee, lukee ja opiskelee yhdeksättä kurssia, kyllästyy kun ei koskaan ole mitään mahdollisuutta. Mutta jos kurssituksen jälkeen olisi jonkinlainen porkkana, työpaikka vaikka määräajaksi, josta voisi lähteä sitten kokemuksen pohjalta ponnistelemaan eteenpäin, se olisi jo erinomainen asia. Tämähän olisi tällöin vähän saman tyyppinen kuin oppisopimuslain mukainen koulutus oli. Siellä on varma työpaikka yleensä tämän käytännön kautta, opiskelun kautta. Juuri tässä koulutuksessa, niin kuin ed. Rinne sanoi, jos olisi porkkana, olisi tavoite, mihin ihminen pyrkii, kyllä silloin olisi tällä jotakin järkeä, mutta jos se on sitä samaa juoksua vuodesta toiseen ja yhdeksättä kurssia käydään, niin ei siinä paljoa kyllä välitunnitkaan miellytä. Kyllä se asia näin on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 129/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Koskinen: Herra puhemies! Lakialoitteessa esitetään siviilipalvelusajan lyhentämistä kolmestatoista kuukaudesta kahteentoista kuukauteen. Tämä perustuu siihen, että tämä on tavallaan kompromissiesitys. Siviilipalvelusmiehet Aseistakieltäytyjäliiton vuosikokouksessa ovat olleet sitä mieltä, että tämä olisi ihan korrekti kompromissiesitys siviilipalvelusaikaan liittyen.

Toisena kohtana lakialoitteessa esitetään palveluspaikat. Ongelmana on ollut, että siviilipalveluspaikkojen saatavuus on ollut erittäin heikko. Se on aiheuttanut sen, että siviilipalvelusaika on lykkääntynyt tai ei ole löydetty ollenkaan palveluspaikkaa. Lakialoitteessa esitetään, että yleishyödylliset yhteisöt ja säätiöt voisivat olla palveluspaikkana.

Meillä on viime vuosien aikana käynyt niin, että siviilipalvelijoiden määrä on kaiken kaikkiaan vähentynyt. Vuonna 96 oli 2 700 siviilipalvelusmiestä ja 2 500 vuonna 97 ja nyt vuonna 98

arvioidaan, että siviilipalvelusmiesten määrä olisi noin 2 000. Ongelmana on tosiaan koettu se, että palveluspaikoista, jotka menevät julkisen sektorin ulkopuolelle, päätetään asetuksen kautta. Lakialoite lähtisi siitä, että työministeriön kautta voitaisiin hyväksyttää yleishyödyllisiä kolmannen sektorin paikkoja palveluspaikoiksi.

Kun olemme seuranneet niin julkisista tiedotusvälineistä kuin lehdistäkin, siviilipalvelusmiehet ovat reagoineet lakiesitykseen, joka eduskunnassa on ollut, ja heillä on ollut lakko ja mielenosoitus jne. Toivon, että työasiainvaliokunta, kun se käsittelee parhaillaan siviilipalveluslakia, myös tämän asian ottaisi käsittelyyn ja myönteisessä hengessä veisi sitä eteenpäin.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. M. Koskisen aloite on erittäin hyvä ja tämän suuntaisesti pitäisi toimia, että lyhennetään myös siviilipalvelusaikoja, kohtuullisestaan niitä aikoja samalla tavalla kuin on tehty asepalveluksen puolella. Tämän uudistuksen jälkeen varmaankin asepalveluksen kestoajat ovat huomattavan paljon lähempänä kuutta kuukautta kuin kahtatoista kuukautta tai kolmeatoista kuukautta, joka siviilipalveluslaissa tällä hetkellä on.

Euroopan neuvoston ministerineuvoston suosituksen mukaisesti siviilipalvelus ei saa olla rangaistuksen luontoinen ja sen keston tulee olla verrattava asepalvelukseen ja pysyä kohtuuden rajoissa. Samalla tavalla sanoo Eurooppa-parlamentin päätöslauselma myös, että vaihtoehtopalveluksen tulee olla saman pituinen kuin asepalvelus ja kestoa ei saa pitää luonteeltaan pakotteena tai pelotteena. Tässä tapauksessa, kun siviilipalvelus on ja jää kuukauden pidemmäksi kuin pisin asepalvelus, tätä voitaisiin tulkita ihmisoikeussopimusten vastaiseksi toiminnaksi. Mielestäni kahdentoista kuukauden kompromissi siviilipalvelukseen olisi ihan hyvä asia.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Ei ole kovinkaan pitkä aika siitä, kun edellisen kerran käsiteltiin siviilipalveluasioita ja silloinkin siviilipalvelun pituutta. Olin silloin ja olen nytkin sitä mieltä, että nykyinen siviilipalvelun pituus 13 kuukautta on varsin oikeaan osunut muun muassa sen vuoksi, että pisin varusmiesaika tulee pitenemään 12 kuukauteen. Vaikka keskimääräinen palveluaika jonkin verran lyheneekin, kuitenkin sen keskimääräinen rasittavuus eittämättä lisääntyy.

Sitä vastoin minulla ei ole mitään sitä vastaan, että selvitetään, onko tarpeellista etsiä ja löytyykö siviilipalvelumiehille uusia palvelupaikkoja.

Ehdotan kuitenkin, samoin kuin edellisen kerran siviilipalvelusasioita käsiteltäessä, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto työasiainvaliokunnalle.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Aivan kuten ed. H. Koskinen totesi, asevelvollisuuslain muutos merkitsisi sitä, että aseellista palvelusta suorittavien palveluaika tulisi tiiviimmäksi, ja se on huomattavasti tiukempaa ja kovempaa, niin kuin pitää ollakin, koska käytäntö osoitti, että monet asevelvolliset olivat tyytymättömiä siihen tyhjäkäyntiin, mitä siellä paljon oli. Näin ollen ei ole mitään perusteita muuttaa siviilipalvelusmiesten palvelusajan pituutta, koska siellä ei ole tapahtunut mitään muutosta. Se on ihan itsestäänselvä asia. Jos siihen suuntaan aletaan mennä, että siviilipalvelusta loivennetaan, silloin kyllä siihen porukkaan aina tietysti on menijöitä.

Mitä tulee siihen, että paikkoja ei tahdo olla siviilipalvelusmiehille, niin en minäkään ottaisi, jos minulla olisi jokin sellainen paikka, että siihen voisin ottaa siviilipalvelusmiehen. Jos on hyviä siviilipalvelusmiehiä, niitä otetaan, mutta he ovat sellaista porukkaa, ettei heitä ota kukaan. Siitähän tässä on kysymys.

Yksi vielä puuttuu, vaikka tässä nyt ei esitetä sitä asiaa — siellähän on, että yleishyödyllisten yhteisöjen ja muiden palveluksessa voitaisiin suorittaa palvelusta. Pyrkimyshän niillä hymistelijöillä, jotka haluavat siviilipalvelusta edistää, on se, että sen voisi suorittaa muun muassa uimavalvojana Torremolinoksessa, niin kyllä varmaan silloin olisi yrittäjiä tälle puolelle. Ei mitään muuta kuin tiukempi systeemi siviilipalvelusmiehelle kuin on tähän saakka ollut!

Minua oikein hävettää, kun valtakunnassa erään korkeassa asemassa olevan perheen jäsenkin on lähtenyt tähän porukkaan. Olisi ottanut kiväärin selkäänsä niin kuin muutkin ja hoitanut isänmaan velvollisuutensa. Minä en ymmärrä tällaisia touhuja ollenkaan.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ed. H. Koskinen otti esille rasittavuusasian. Kun hallituksen esitystä siviilipalveluslaista on käsitelty esimerkiksi puolustusvaliokunnassa — sehän on ollut lausunnolla sekä puolustusvaliokunnassa että ulkoasiainvaliokunnassa, joista jälkimmäinen on käsitellyt tätä ihmisoikeuskysymyksenä, mihin ed. Tahvanainen viittasi, ja puolustusvaliokunta puolustuksellisena kysymyksenä — ky-

symys rasittavuudesta muodostui sellaiseksi, joka jäi iloisesti auki täysin siitä riippuen, kuka asiantuntija oli kulloinkin äänessä. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että siviilipalvelusmiesasiantuntijat eivät antaneet kovin paljon lisäarvoa rasittavuuskeskustelulle, eli jäi kovin avonaiseksi kysymykseksi tämä rasittavuus.

Kun asiaa tullaan käsittelemään eteenpäin — tässä nyt tohtii ennakoida, kun tätä jo kerran on hallituksen esityksenä käsitelty — kysymys rasittavuudesta, onko siviilipalvelusmiehenä oleminen rasittavampaa vai helpompaa kuin varusmiehenä oleminen, tulee olemaan se kysymys, jonka ympärillä pyörii myöskin palvelusajan pituus. Näin voi ennakoida siitä käsittelystä, joka nyt on ollut hallituksen esityksen ympärillä.

Mutta yksi arvio, joka on aika monelta taholta esitetty, on se, että lyhimmän palvelusajan putoaminen kuuteen kuukauteen merkitsee sitä, että siviilipalvelusmiesten määrä tulee ilmeisesti entisestään laskemaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. M. Koskinen esittää siviilipalvelusaikaa 365 päivään, joka on pitempi kuin pisin palvelusaika varusmiehenä. Mutta eroa ei ole kuin kolme päivää, että semmoisen voisi sallia. Olen aina pitänyt tavoitteena sitä, että sen pitäisi olla sama kuin varusmiespalvelusaika, mutta kolme päivää ei sitä heitä sinne eikä tänne. Sinällään pidän ajatusta hyvin kannatettavana.

Toinen seikka liittyy siihen, missä palvellaan. Näen, että kolmannen sektorin paikka on oikea palvelupaikka. Joissakin tapauksissa on nimittäin tullut ongelmia. Toisin kuin ed. Aittoniemi väitti, ettei mihinkään oteta, ainakin Joensuun keskussairaalassa kuulemma täytetään siviilipalvelusmiehillä oikeita vakansseja säästösyistä. Tästä eivät työntekijät oikein ole tykänneet. Kun päinvastoin siviilipalvelumiehen pitäisi olla mukana, tukena, nyt kuulemma heidät pannaan ihan vuoroon ja he tekevät ihan jokseenkin täyttä duunia. Tämä on vähän ongelma. Siinä mielessä ed. M. Koskinen on oivaltanut hyvin, kun hän esittää, jotta pääsääntöisesti olisi kolmannen sektorin auttamistyötä. Sitä riittää.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Vastikään tehtiin edustajan lakialoite samasta asiasta eli siviilipalveluslain muuttamisesta. Se päätettiin silloin lähettää työasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan tuli antaa lausunto. Vastaava menettely sopii minulle nytkin. Kun ed. H. Koskinen on esittänyt, että puolustusvaliokunnan on annettava tästä asiasta lausunto työasiainvaliokunnalle, kannatan hänen ehdotustaan.

Puhemiesneuvostoa ei tee mieli arvostella, mutta olisi mielestäni kuitenkin kohtuullista, että samaa asiaa käsittelevien hallituksen esitysten ja lakialoitteiden suhteen menetellään aina saman proseduurin mukaan.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Tämä on vahvasti tunteita liikuttava asia. Niin se liikuttaa vähän minunkin tunteitani. Minun kantani on, että pituus on se enimmäisaika eli yksi vuosi. Minun toinen poikani on reservin upseeri ja toinen on sivari. Molemmat ovat yhtä isänmaallisia, ja reservin upseeri sanoi sivarille, että sinä olet rohkeampi mies kuin hän, kun uskallat ottaa näin. Tosin minun isäni on talvisodan Summan miehiä. Onneksi hän on kuollut. Minä olen aivan varma, että tämä sivari saisi sellaista kyytiä, ettei siinä ole laitaa eikä määrää.

Asiaa pitää arvioida myös siltä pohjalta, että on vedottu pituuteen ja siihen, että on velvollisuus osallistua kertausharjoituksiin, mutta eihän niitä enää edes ole, mikä on erittäin huono asia. Niitä ei enää edes ole olemassa. Niitä ehkä taas joskus tulee. Myös korkeakoulujen opintoviikkoja on suunnitelmissa, että armeijassaolo voi korvata näitä viikkoja. Se myös tämän pituuden asettaa uuteen valoon. Mielestäni reilu, oikeudenmukainen ratkaisu olisi se, että se olisi enimmäisaika eli vuosi.

Ed. M. K o s k i n e n : Herra puhemies! Kun tässä tuli esille se, että pitäisi pyytää lausunto puolustusvaliokunnalta, niin en koe sitä tällä hetkellä tarpeelliseksi, koska saman tyyppisiä lakialoitteita on täällä ollut käsittelyssä ja tällä hetkellä siviilipalveluslakiasia on työasiainvaliokunnassa ja siellä on asiantuntijakuuleminen parhaillaan. Eli toivon, että tämä sinne työasiainvaliokuntaan siirtyy ja huomioidaan kompromissiesityksenä. Eli tämä tulee siitä, että siviilipalvelusmiesten näkemys on aika pitkälti tätä ja he ovat tämän asian toivoneet, että se kirjoihin ja kansiin tämän tyyppisenä tehdään.

Olen ihan tyytyväinen, että ed. H. Koskinen on siitä samaa mieltä, että uudet palveluspaikat ovat tarpeen, koska palveluspaikkaongelma on todella noussut pitkälti esille siviilipalvelusmiesten toiveena. Nimenomaan on käynyt niin. Viimeisessä Ruotuväki-lehdessä esitetään sitä, että uudet palvelusajat ovat vähentäneet siviilipalve-

lukseen haluavien määrää. Eli kun varusmiespalvelusaikaa tiputettiin kahdeksasta kuukaudesta kuuteen, on käynyt niin, että siviilipalveluspaikkojen kiinnostus myös sitä kautta tietenkin, että palveluspaikkoja ei ole ollut tarpeeksi tarjolla, on vähentynyt.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin hyvä, että tästä tehtiin myöskin lakialoite, vaikka on tiedossa, että hallituksen esitys on käsittelyssä, siitä syystä että saamme tästä aihetta keskusteluun, ja minä uskon, että tietysti hallituksen esityksen tullessa keskustelu tulee olemaan laajaa ja monipuolista.

Minä olen kiinnittänyt huomiotani tässä asiassa kahteen kohtaan, joihin tässä lakialoitteessakin on puututtu. Toinen on tämä pituus. Minusta myös siviilipalvelusmiesten palvelusajan pituuden pitäisi olla yhdenvertainen asepalvelusaikaan nähden ja siksi ehkä siihen kohtaan täytyy kiinnittää huomiota kovasti, kun tulee valiokunnasta ulos tämä hallituksen esitys.

Toinen kysymys on palveluspaikat. Täällä todetaan, että niiden saatavuus on ollut huono. Se on minua kovasti ihmetyttänyt, miksi Suomessa on näin. Olin tutustumassa Wienissä vanhustenhuoltoon, ja siellä vanhustenhuollossa käytettiin erittäin paljon siviilipalvelusmiehiä. Vanhukset olivat tyytyväisiä, siviilipalvelusmiehet olivat tyytyväisiä, ja kaikki olivat hyvin tyytyväisiä. Eli ehkä tässä suunnassa olisi todella paljonkin parantamisen varaa. Siihenhän myös tässä lakialoitteessa puututaan, että se menettely, mikä nyt on, on kovin jäykkä. Ehkä se voisikin tapahtua huomattavasti paremmin siten, että yleishyödylliset yhteisöt saisivat vähän vapaammin palkkaamistakin suorittaa ja olla siinä omalta osaltaan siviilipalveluspaikkoja luomassa.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Kun ed. Rinne otti puheeksi nämä opintoviikot, niin odotin, että joku paikalla olevista naiskansanedustajista olisi asiaan puuttunut. Todellakin on niin, että opintoviikoista on ollut keskustelua, mutta siellä tullaan erittäin rankkaan tasa-arvokysymykseen, koska jos varusmiespalveluksesta saa opintoviikkoja, se asettaa pojat ja tytöt, miehet ja naiset, aivan eriarvoiseen asemaan. Tämä on yksi keskeinen syy siihen, että opintoviikkoajattelu on jonkinlaisessa vastatuulessa tällä hetkellä, ja tässä suhteessa nimenomaan naiskansalaiset ovat olleet kovinkin kriittisiä, enkä ollenkaan sitä ihmettele.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! En nyt pystynyt aivan seuraamaan tätä keskustelua täysipainoisesti, mutta ajattelin tulla muutaman asian sanomaan täältä puhujakorokkeelta siitä syystä, että asia ja aihepiiri on läheinen ja olen saanut sitä seurata vuosikymmeniä sekä hyvin läheltä että myös hiukan toisen organisaation eli kirkon piiristä.

Olen nimittäin toiminut kymmenkunta vuotta sitten kirkon siviilipalvelutyöryhmän puheenjohtajana vaiheessa, jolloinka ev.lut. kirkko samoin kuin myös ortodoksinen kirkko virallisena, julkisoikeudellisena yhteisönä on saanut oikeuden ja mahdollisuuden järjestää siviilipalvelupaikkoja. Se oli aikanaan aika merkittävä ja suuri laajennus, että myös sinne erilaisiin, lähinnä talous-, kiinteistö- ym. hallinnon tehtäviin saatiin siviilipalvelusmiehiä. Esimerkiksi kotipaikkakunnallani Kuopiossa tällä hetkellä toimii siviilipalvelusmies yhtenä sairaalapappina, joka on minusta hyvin merkittävä ja oleellinen ja oikea toimenpide silloin, kun halutaan myös sellaista yhteiskuntapalvelua, joka minun käsittääkseni heille erinomaisen hyvin sopii.

Tässä suhteessa siis aika on todella muuttunut ja nähdään, että ei ole enää kysymys siitä kypäräpäisestä papista, josta ed. Rinne on täällä niin moneen kertaan kuvauksia hyvin loistavasti esittänyt, kun on ollut puhe kirkon ja armeijan roolista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Itse olen kuitenkin surrut sitä, että monet yhteisöt, siis yhdistykset, eivät ole saaneet oikeutta siviilipalveluspaikkojen järjestäjäksi ja ylläpitäjäksi, ja tästä osittain minusta johtuu myös paikkojen puute. Tiedämme, että sen järjestelmän takana on se seikka, että vaikka työministeriöllä on käytännön vastuu näiden paikkojen järjestämisestä, niin puolustusministeriöllä on oikeus taikka mahdollisuus olla käytännön järjestelyssä mukana ja antaa näistä paikoista joko puoltava tai kieltävä lausuntonsa. Kun käytin tästä asiasta ilmausta veto-oikeus ulkoasiainvaliokunnassa asiasta keskusteltaessa, minua korjattiin ja sanottiin, ettei ole kyse veto-oikeudesta armeijalla. Ehkä ei olekaan, mutta joka tapauksessa heillä on oikeus antaa asiasta lausuntonsa, ja ilmeisesti työministeriön toimesta varsin tarkasti sitä noudatetaan.

Tässä minusta on tietty ristiriita, johon tällä lakialoitteella nyt ollaan, ihan oikein, puuttumassa, kun 15 §:n 4 momenttiin esitetään tämmöistä lisäystä "suomalaisen yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön palveluksessa". Ymmärtäisin,

että kun asia kerran työministeriön toimesta hallinnoidaan, olisi kaikkien osapuolten kannalta parempi, ettei siihen muualta myöskään puututtaisi. Voi ainakin kysyä, onko Suomen rekisterihallinnon hyväksymän yhdistyksen tai säätiön palveluksessa tapahtuva siviilipalvelus jotenkin vaarallista, jos sen ei anneta tapahtua, vaikka esimerkiksi se säätiö tai yhdistys itse nämä asiat käytännössä täysin olisi valmis järjestämään.

Tiedän, että esimerkiksi eräät kristilliset järjestöt, jotka toimivat myös lähetyskentillä, olisivat valmiit niin kotimaan kuin ulkomaan työssäkin käyttämään tätä siviilipalvelijoiden sijoittamismahdollisuutta, mutta he eivät ole saaneet siihen lupaa. Minusta se on väärin. Tähän mennessä siis nämä julkisoikeudelliset yhteisöt vain ovat voineet sen tehdä. Siksi laajennus yksityisoikeudellisiin yhteisöihin tai säätiöihin on minusta hyvin tarpeellinen.

Siviilipalvelun pituudesta sanon vain sen, että tämän lakiehdotuksen pituusesitys eli 365 päivää on eräänlainen kompromissi. Olen itse näkemässä, että juuri näissä asioissa, jotka koskevat vakaumusta ja henkilökohtaisen vakaumuksen suhdetta monesti myös yleiseen mielipiteeseen, laiva ja suunta kääntyy hitaasti eikä ole syytäkään "sotia" järjestää, jos halutaan olla rauhan asialla. Siis siinä mielessä siviilipalveluksen pituuden tuleminen mahdollisesti nyt tämän lakiesityksen mukaan noin vuodeksi olisi sellainen kompromissi, joka minusta olisi vähimmäisvaatimus. Ehkä tämä näkökohta on täällä jo tullut esille, kun en ole voinut kuunnella. Joka tapauksessa minusta olisi hyvä, jos siihen päästäisiin, ja sillä tiellä myös todennäköisesti jo vältettäisiin ihmisoikeussopimuksia ja muita kansainvälisiä velvoitteita koskevat vaikeudet.

Kun varusmiespalvelusta on lyhennetty, tämä kuukauden mittainen lyhennys siviilipalveluksessa olisi sellainen kompromissi, joka tyydyttäisi tässä tilanteessa kaikkia. Ihmettelen suuresti, että tämä näkökohta ei tullut tässä harkinnassa huomioon, koska koko tätä kiistaa, mikä nyt on saanut myös julkisia mittasuhteita, ei edes minun käsittääkseni olisi syntynyt, jos esitys olisi pitänyt sisällänsä yhden kuukauden lyhentämisen; näin oletan. Minusta se on siis vähimmäisvaatimus. Tietysti voidaan aina laskea, mikä on pituudessa rasituksen tai muiden olosuhteiden kannalta oikea mitta tai pituus. Minä en oikein pysty sitä edes määrittelemään, mutta minusta olisi ollut hyvin kohtuullista, että se olisi tähän mittaan lyhennetty. Silloin tässä asiassa olisi myös rauha säilynyt.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Keskustelussa on käynyt selville, että asevelvollisuusajan lyhentäminen on vaikuttanut siihen, että siviilipalvelusmiesten määrä on vähentynyt. Tämä osoittaa käänteisesti ja ehdottomasti sen, että useinkaan siviilipalvelusmiesten osalta ei ole kysymys mistään vakaumuksesta vaan pelkästään laiskuudesta eli siitä, että halutaan päästä vähemmällä. Nyt on siirrytty tavallaan toiseen leiriin, ja se on inhimillisesti ihan oikein. Jokainen ihminen voi arvioida, missä pääsee vähemmällä ja missä ei. Näin ollen jos siviilipalveluaikaa esimerkiksi 50 prosentilla lisättäisiin, siviilipalvelupaikkoja ei juurikaan tarvittaisi, kun kaikki siirtyisivät normaaliin asepalvelukseen, niin kuin yhteiskunnan etu vaatii. Tämä osoittaa juuri sen, ettei mistään vakaumuksesta ole kysymys vaan laiskuudesta, jos kerran se vaikuttaa, että palvelusaikaa lyhennetään, tähän vaihtamiseen karsinasta toiseen.

Kun ed. Rinne puhui näistä opintoviikoista, joita asevelvollisuutta suorittava saisi hyväkseen, kyllä armeijassa on hyvin huonosti nämä asiat sikäli, että henkilö, joka on valmis lääkäri mennessään armeijaan, käy RUK:n, sen jälkeen menee Niinisalon varuskuntasairaalaan, josta vakinainen lääkäri joutuu sairaslomalle. Kaveri hoitaa neljä kuukautta varuskuntasairaalaa yksin eikä siitä huolimatta saa päivääkään hyväkseen siihen orientoivaan vaiheeseen, joka on eurolääkärillä kaksi vuotta, ennen kuin saa varsinaisesti itsenäisen lääkärin paperit. Tämä ei mene perille valtionhallinnossa, vaikka siitä puhutaan. Tässä on omasta pojasta kysymys — tässä nyt upseeripoikia kehuskellaan — tässä tarvitsisi tehdä tämäkin, mutta ei minkäänlaista hyötyä tästä saanut. Se meni ihan täysin ketuille, vaikka varmaan oli hyvin vastuunalaista tehtävää varuskuntasairaalan hoitaminen.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! En ole kuullut ed. Aittoniemen aikaisempia puheenvuoroja, mutta en malta olla sanomatta tästä äänensävystä ja ilmauksesta, pinnaamisesta ja vähällä pääsemisestä. Minä en halua kenenkään normaalia asevelvollisuutta suorittavan kohdalla käyttää sitä ilmausta. Minä toivon, että todella sitä ei käytettäisi myöskään siviilipalvelusta suorittavien kohdalla siitä syystä, että sekä minun arvioni, jos sanoisin niin, asevelvollisuutta suorittavista ja kuudella kuukaudella pääsevistä että

teidän arvionne siviilipalvelumiehistä olisi totuuden vääristelemistä. Sen takia yleistäminen näissä asioissa on kaikkein vaarallisin ilmaus silloin, kun puhutaan ihmisen vakaumuksesta. Minä arvostan jokaista asevelvollista ja varusmiespalveluksensa suorittamista mutta toivon samaa myös siviilipalvelijoiden kohdalta, ja kaikkien heidän työpanostaan tai palvelustaan tarvitsee tämä yhteiskunta ja tämä maailma, jotta rauha täällä säilyisi, ed. Aittoniemi.

Ed. M. K o s k i n e n : Herra puhemies! Vetoan ed. Ihamäkeen ja ed. Heikki Koskiseen, että he vetäisivät esityksensä pyytää puolustusvaliokunnalta lausunto liittyen tähän lakialoitteeseen, koska laki siviilipalveluslaista on tällä hetkellä työasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa ja tämä kuuleminen jatkuu huomenna. Koen, että tämä on aikamoista kiusantekoa, jos nyt täällä lähdetään siihen, että halutaan lausunto viedä puolustusvaliokuntaan, koska se pitkittää tämän lakialoitteen menoa työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

16) Lakialoite laiksi työsopimuslain 28 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 130/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa esitän työsopimuslain 28 §:n muuttamista siten, jotta sairausajan palkkaa, mikä koskee tätä pykälää, ei voisi sopia heikommin. Tämähän tarkoittaa juuri niitä työehtosopimuslain tapauksia, mitä on jauhettu jo monta päivää täällä eduskunnassa, joissa hallitus neuvotteli kompromissin alle kuukauden työsuhteisten ihmisten osalta. Nämä henkilöt saavat 50 prosentin sairausajan palkan, jos ovat villin tai järjestäytymättömän työnantajan palveluksessa, jos tämä on oikea ilmaisu. Semmoiset, jotka ovat yleissitovan työehtosopimuksen piirissä, jos siinä työehtosopimuksessa ei ole sovittu alle kuukauden työsuhteisten osalta sairausajan palkkaa, nämä henkilöt eivät sitä saa.

Minusta se on huono menettely näitä pätkätyöntekijöitä kohtaan ennen kaikkea. Tämä korjattaisiin tällä minun tekemälläni lakialoitteella siten, jotta kaikilla alle kuukauden työsuhteessa olevilla olisi oikeus 50 prosentin sairausajan palkkaan ja sitä voisi sopia vain ylöspäin, ei huonommaksi. Tavallaan tämä on rinnakkainen lakialoite hallituksen esitykseen.

Toivon, jotta valiokunta käy tämän asiallisesti läpi ja mahdollisesti tällaisen korjauksen aikanaan tekee tähän.

Ed. M. K o s k i n e n : Herra puhemies! Ed. Lahtelan tekemä lakialoite on erittäin perusteltu. Siitä ei ole pitkä aika, kun epätyypillisten työsuhteiden sosiaaliturvaa parannettiin. Silloin sairausajan palkka oli yksi, josta tehtiin muutos. Tuntuu aika oudolta, että hallitukselta on tullut tämän tyyppinen esitys, joka liittyy sairausajan palkkaan, niin että sitä voitaisiin järjestäytymättömien työnantajien kohdalla alemman tason sopimuksella säädellä. Kannatan ed. Lahtelan tekemää lakialoitetta ja toivon, että se saisi myönteisen lopputuloksen, mutta pahaa pelkään, kun tiedän voimasuhteet, jotka suuressa salissa ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

17) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 131/1998 vp (Helena Vartiainen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V a r t i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kunnallisia perhepäivähoitajia ja heidän verokohteluaan koskeva asia on hyvin monelle kansanedustajalle tuttu. Sen käsityksen ainakin sain, kun yli sadan kansanedustajan kanssa keskustelin.

Myös ed. Pirkko Peltomo on tehnyt asiasta aikaisemmin lakialoitteen. Tuon kuitenkin omassa lakialoitteessani uusia sisällöllisiä painotuksia ja näkemyksiä esille.

Aloitteessa ehdotetaan tuloverolakiin lisättäväksi uusi 92 a §, jonka mukaan kunnallisille perhepäivähoitajille maksettava perhepäivähoidon hoitokulujen korvaus ei olisi veronalaista tuloa. Kunnallisille perhepäivähoitajille maksetaan palkan lisäksi lasten hoitokulujen korvausta hoidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvaus on määrältään Suomen Kuntaliiton vuosittain antaman suosituksen mukainen, ja sen tarkistusperusteena käytetään elintarvikekustannusten osalta ravintoryhmäindeksiä ja muiden kustannusten osalta kuluttajahintaindeksiä. Hoitokulujen korvausta maksetaan vain niiltä päiviltä, joina lapsi on hoidossa.

Kokopäivähoidossa olevalle lapselle tarjotaan kolme ateriaa, osapäivähoidossa kaksi ateriaa päivittäin. Korvauksen katsotaan kattavan ruokamenojen lisäksi myös hoitoon liittyvät tavanomaiset kustannukset, kuten askartelutarvikkeet sekä sähkön, veden ja puhelimenkin käytön. Tuntuu, että vaikka mitä tähän samaan kulukorvaukseen saa sisällyttää.

Ennakonpidätystä hoitokulujen korvauksesta ei toimiteta. Koska kyseessä on ennakkoperintälain 8 §:ssä tarkoitettu, palkansaajille työn suorittamisesta aiheutuvien kustannusten korvauksena maksettu hyvitys, korvausta ei kuitenkaan ole säädetty verovapaaksi tuloksi, vaan se lisätään lopullisessa verotuksessa perhepäivähoitajan veronalaisiin tuloihin. Samalla tuloista myönnetään suosituksen mukainen hoitokulujen korvauksen suuruinen tulonhankkimisvähennys.

Tämä monimutkainen järjestely aiheuttaa kunnallisille perhepäivähoitajille ongelmia. Se tulee jatkossa aiheuttamaan ongelmia myös verottajalle.

Hoitokulukorvauksen perusongelma on kunnallisten perhepäivähoitajien kannalta se, että lopullisessa verotuksessa hoitokulujen korvauksen suuruuden vähennys syö tulonhankkimisvähennyksen, jonka kunnallinen perhepäivähoitaja muutoin saisi. Tämä kiristää perhepäivähoitajien verotusta 0,5—1 prosenttiyksikköä eli noin 350—750 markkaan vuodessa hoidettavien lasten lukumäärästä riippuen. Summat saattavat tuntua pieniltä, mutta tälle hyvin pienipalkkaiselle ammattiryhmälle niillä on suuri merkitys. Valtiontalouden kannalta tällä asialla taas ei ole suurta merkitystä.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että niin sanotussa kolmiperhehoidossa, joka myös on kunnallista päivähoitotoimintaa, täsmälleen perhepäivähoitoon rinnastettavissa tapauksissa lasten vanhemmille maksettavia hoitokulukorvauksia ei myöskään ole säädetty verovapaiksi, mutta niiden suhteen menetellään aivan kuten ne olisivat verovapaita. Myöskään yksityisen perhepäivähoitajan hoitokulukorvauksia vastaavaa etuutta ei lueta verotettavaksi tuloksi, vaan palkkaukseksi katsotaan vanhempien maksamasta hoitomaksusta ainoastaan hoitokuluilla alennettu määrä.

Edellä olevan perusteella on selvää, että kunnalliset perhepäivähoitajat, joita on noin 20 000, ehkä runsas 20 000, ovat eriarvoisessa asemassa muihin samaa työtä tekeviin verrattuna. Siksi hoitokulujen korvaus tulisi säätää heidän kohdallaan verovapaaksi. Tutuin verovapaaksi säädetty kulukorvaus on oman auton käytöstä työssä maksettava kilometrikorvaus. Tämän me jokainen tiedämme. Kun se on katsottu voitavan säätää verovapaaksi, toki oman kodin käytöstä työvälineenä pitäisi voida säätää samoin, kuten myös lapsille annettavasta ravinnosta. Senkin tulisi olla aivan samalla periaatteella korvausta, joka ei ole veronalaista tuloa.

Verotuksen kehittämisen keskeisenä peruslinjana on ollut suurten vähennysten poistaminen. Perhepäivähoidon kulukorvauksen tuloon lisääminen ja sitten vähentäminen ei sovi tähän linjaan. Perhepäivähoidon hoitokulujen korvauksen säätäminen verovapaaksi selkeyttää perhepäivähoitajien verotusta ja saattaa heidät yhdenvertaiseen asemaan muiden verovelvollisten kanssa. Tällä ratkaisulla tuetaan samalla perhepäivähoidon toimintaedellytyksiä ja kehitystyötä.

Kuten edellä olen todennut, tämä kummallinen verotuksen yksityiskohta hankaloittaa myös verotuksen toteuttamista ja siten aiheuttaa valtiolle kustannuksia. Kun verohallinto automatisoituu, yhä useampi meistä saa veroilmoituksen asemasta veroesityksen. Edellä todettu kunnallisten perhepäivähoitajien verotuksen omituisuus tekee mahdottomaksi veroesityksen antamisen, ja näin suhteellisen pieni ammattiryhmä vaikeuttaa verohallinnon rationalisointipyrkimyksiä. Nyt on aivan arkipäivää, että perhepäivähoitajien veroprosenttia on vaikea määritellä ja tehdyn veroesityksen pohjalta tulee suuria jälkiveroja tai palautuksia.

Tällä perusteella, arvoisa puhemies, katson, että eduskunnan tulisi hyväksyä aloitteena oleva

lakiehdotus ja saattaa perhepäivähoitajat yhdenvertaiseen asemaan muiden palkansaajien kanssa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Verotusta pitäisi yksinkertaistaa. Tämmöinen tavoite on olemassa, ja joiltakin osin niin on tehtykin. Mutta perhepäivähoitajilla ja perhehoitajilla on sama ongelma. Tein perhehoitajista kirjallisen kysymyksen ja viittasin myös perhepäivähoitajiin. Sain hiljattain, taisi olla viime viikon loppupuolella, vastauksen. Yhtään järkevää selitystä sille, miksi näin menetellään, siinä ei ollut.

Sellainen ajatus näköjään verohallinnon virkamiehillä on, jotta jos korvaus ei olisi verotettavaa tuloa, kustannusten korvaukset voisivat nousta, jolloin maksettaisiinkin enemmän palkkaa kustannusten korvauksina, jotka eivät olisi todellisia. Mutta kun katsoo perhehoitajankin asemaa ja korvauksen suuruutta, en usko, että mikään kunta maksaa sen isompia summia, vaan korvaus on hyvin tarkasti valvottu, hyvin tiukasti mitoitettu. Kulukorvaukset tai kustannusten korvaukset eivät edes riitä kustannuksiin, ruokaan, kodin kulumiseen, lämpöön, veteen, kaikkeen tällaiseen, joita lapsen hoidosta aiheutuu. Siinä mielessä tuntuu jotenkin järin köyhältä. Minkälaiset virkamiehet verohallinnossa mahtavat näitä suunnitella? Asia voisi olla yksinkertainen, ja verotoimisto voisi katsoa, jos korvaukset näyttävät olevan kohtuuttomia, ja puuttua sitten niihin, mutta ei tämän tyyppisiin, jotka ovat tiukasti valvottuja kuntienkin toimesta.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Helena Vartiaisen tekemä kunnallisten perhepäivähoitajien hoitokulukorvausta koskeva aloite on erittäin hyvä, ja hyvä että siinä on yli sadan edustajan allekirjoitus, jolloin se varmaankin menee eduskunnassa läpi. Mielestäni hoitokulukorvauksen muuttaminen verottomaksi olisi pitänyt toteuttaa jo aikaa sitten, kun tiedetään, että perhepäivähoitajat tekevät työtään hyvin pienellä palkalla ja työpäivät ovat hyvin pitkiä. Äitini oli aikanaan perhepäivähoitaja. Hän aloitti työnsä aikaisin aamulla, ennen seitsemää, ja viimeiset lapset lähtivät kuuden aikaan illalla pois. Tästä tuli normaali palkka ja sen lisäksi hoitokulukorvaus, joka oli hyvin pieni. Pieni se taitaa olla edelleenkin ja sisältää sekä ruokakustannuksia että muita kustannuksia eikä riitä esimerkiksi riittäviin askartelu-, materiaali- ym. kuluihin, joita tarvittaisiin nykypäivän lasten ja nuorten päivähoidossa.

Aloite on erittäin hyvä ja toivon, että se menee läpi ja että myöskin perhehoitajien asemaan ja heidän kulukorvauksiinsa myöhemmin puututaan.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa herra puhemies! Kunnallinen perhepäivähoitojärjestelmä on tullut voimaan jo 1970-luvun alussa. Perhepäivähoidon kustannusten korvausongelma on ollut siitä asti, joten olisi jo aika saada tämä asia järjestykseen. Edellisessä eduskunnassa nykyinen varapuhemies Kerttu Törnqvist teki vastaavan lakialoitteen, ja itse olen tehnyt 30 päivänä marraskuuta 1995 samasta asiasta eli tuloverolain 92 a §:n muuttamisesta aloitteen. Tämä on siis todellinen ongelma, jota eduskunta ei ole saanut korjattua, ja nyt kun verotoministerikin on vaihtunut, niin toivottavasti tämä asia otetaan vakavasti.

Työehtosopimuksen perusteella kunnallisille perhepäivähoitajille korvataan lasten hoidosta aiheutuneet välittömät kustannukset. Hoitokulukorvaus on sidottu lasten hoitoaikoihin. Ateriakorvausten ohella hoitokulukorvauksen muita kustannuksia koskeva osuus sisältää korvauksen kaikista muista hoitoon liittyvistä tavanomaisista menoista. Tässä voisi todeta, että aika harva työntekijä antaa oman kotinsa työpaikaksi. Niin juuri tekevät kunnalliset perhepäivähoitajat. Huoneiston käytöstä on aina kuluja. Kulut aiheutuvat sähkön, veden, lämmön ja puhelimen käytöstä. Perhepäivähoitajat joutuvat tänä päivänä hankkimaan jopa lasten lelut, koska kuntien leikkivälinelainaamotkin on jouduttu lopettamaan taloudellisista syistä.

Kulukorvaus on siten perhepäivähoitajalle eli palkansaajalle työn suorittamisesta aiheutuvien kustannusten korvauksena maksettu hyvitys, josta ennakonpidätystä ei tulisi suorittaa. Mutta koska hoitokulukorvausta ei ole säädetty verovapaaksi tuloksi, kulukorvaus lisätään lopulliseen verotukseen rahapalkan päälle veronalaisiin tuloihin.

Vallitseva verotuskäytäntö on johtanut ongelmiin perhepäivähoitajien veroprosentin määräämisessä sekä useiden sosiaalietuuksien määräytymisperusteiden soveltamistilanteissa, joissa perhepäivähoitajan veronalaisten tulojen kirjautumisesta todellisia ansiotuloja korkeammalle tasolle aiheutuu selvää epäoikeudenmukaisuutta. Myöskään perhepäivähoitaja ei käytännössä saa hyväkseen muiden verovelvollisten tavoin tuloverolain mukaista tulonhankkimisvähennyksen perusmäärää.

Perhepäivähoidon kustannuskorvaus on tarkoitettu kattamaan välittömät todelliset lapsen hoidosta aiheutuneet kulut. Tuloverotuksen yleisten periaatteiden mukaisesti työnantajan maksamat selvät kulukorvaukset ovat verovapaita.

Arvoisa puhemies! Perhepäivähoitajat ovat todella pienipalkkaisia työntekijöitä, jotka tekevät erittäin arvokasta työtä. He joustavat työajoissa ja lähes kaikissa työsuhteen ehdoissa. Niin paljon kuin täällä on puhuttu joustoista, niin perhepäivähoitajat ovat se ryhmä, joka joustaa lähes kaikissa työsuhteen ehdoissa ja nimenomaan niin, että he ottavat huomioon hoidettavien lasten vanhempien työajat.

Tämä lakialoite on hyvä muistutus siitä, että perhepäivähoidon kustannuskorvaukset on vihdoin saatava verovapaiksi. Se selkeyttää merkittävästi perhepäivähoitajien verotusta, ja mikä tärkeintä, kun tänä päivänä niin paljon puhutaan yhdenvertaisuudesta, tällä tavalla perhepäivähoitajat saatetaan samaan asemaan muiden verovelvollisten kanssa.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Helena Vartiaisen lakialoitteen kirjoitin erittäin tyytyväisenä alle. Minusta tämä on todella lakialoite, jonka toivoisi menevän eduskunnassa läpi. Se lähtee kansalaisten tasa-arvon näkökulmasta, ja minusta kunnallisten perhepäivähoitajien tulee olla verotuksellisesti samassa asemassa kuin muidenkin samaa työtä tekevien. On erittäin epäoikeudenmukaista, että kustannusten korvaus lisätään lopullisessa verotuksessa perhepäivähoitajien veronalaisiin tuloihin. Minusta ei ole tätä taustaa vasten ollenkaan ihme, että kunnissa on ollut erittäin vaikeata saada palkatuiksi perhepäivähoitajia. Nythän kunnat ovat yrittäneet paikata aikaisempaa välinpitämättömyyttään päivähoidon järjestämisessä palkkaamalla perhepäivähoitajia paikkaamaan päivähoitopaikkojen vajetta.

Jos tämä lakialoite menee läpi, niin sillä voidaan auttaa sekä kuntia että perhepäivähoitajia, ja näin ollen molemmista syistä toivoisin sen todella menevän läpi vielä tällä kaudella.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kun ed. A. Ojala allekirjoitti tämän aloitteen tyytyväisenä, niin minä kirjoitin sen tyytymättömänä vallitseviin olosuhteisiin. Oikeastaan tähän asiaan pääsin kiinni silloin, kun runsas vuosi sitten olin Keuruulla kunnallisten perhepäivähoitajien neuvottelupäivillä ja siellä tästä asiasta keskusteltiin, asiasta, joka ei ollut minun tietoisuudessani siihen saakka. Enkä ollut uskoa silmiäni enkä korviani, koska nimenomaan yksityinen perhepäivähoitaja kulukorvausten suhteen on eri asemassa, vaikka tilanne toisaalta on täsmälleen samanlainen.

Tämä on suuri ongelma, jota ei kunnallisten perhepäivähoitajien joukossa ymmärretä. Mutta kun aikanaan tein tästä kirjallisen kysymyksen, niin tätä asiaahan tietysti selostettiin moneen suuntaan, mutta kuitenkin tultiin siihen näkemykseen, että asia on aivan oikein, mutta se on luonnollista tämän hallituksen aikana. Eihän täällä edes myönnetä olemassaolevia puutteita puhumattakaan siitä, että niitä lähdettäisiin korjaamaan.

Tämäkään ed. Vartiaisen aloite, jossa hän on nähnyt kovasti työtä — niin kuin hän aina näkee aloitteihinsa nähden, hankkii niihin paljon nimiä ja tuolla tavalla — tuskin asiaa auttaa, mutta tuo se nyt jollakin tavalla hallituksen ja ministereitten kuuloon, että tätä mieltä asiasta ollaan, ja he uskovat tämän olemassaolevan tilanteen ja ehkä joskus seuraavan hallituksen — paremman punamultahallituksen aikana tai keskustahallituksen aikana, työreformihallituksen aikana — tämä asia tulee sitten korjatuksi.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Tässä ed. Helena Vartiaisen tekemässä lakialoitteessa on yli sata nimeä. Se jo osoittaa sen, että tämä on tärkeä asia ja että eduskunnan enemmistö haluaisi, että asia hoidetaan kuntoon. Hoitokulukorvaus on ollut jo pitkään ongelma, ja ihmettelenkin sitä, jos tämä ei ole tullut ed. Aittoniemen tietoon aikaisemmin, koska asiastahan on puhuttu (Ed. Lahtela: Ahon hallituksen aikana!) jo monta vuotta.

Perhepäivähoitojärjestelmä on joustava monessa suhteessa.

Ensinnäkin se on lasten kannalta joustava järjestelmä ja se on vanhempien kannalta joustava järjestelmä. Siinä pystytään vanhempien erilaiset, hyvinkin erikoiset, työaikajärjestelyt huomioimaan ja lapset saavat turvallisen ja kodinomaisen hoidon mihin vuorokauden aikaan tahansa.

Perhepäivähoito on joustava myös kunnan kannalta, koska kunnissa päivähoidon tarve vaihtelee. Esimerkiksi laman aikana monta kertaa kunnat vähensivät nimenomaan perhepäivähoitoa, koska sitä oli helppo vähentää, kun siihen ei ollut sidottu investointeja.

Tästä pääsemmekin nimenomaan hoitokulu-

korvausasiaan. Kunnat säästävät huomattavasti, kun ei tarvitse investoida ja perhepäivähoitajat ovat itse investoineet rakennukseen eli omaan kotiinsa, jossa lapsia hoidetaan. Sen takia tuntuu aika kummalliselta, että tämä on verotuksella säädetty toisenlaiseksi kuin esimerkiksi oman auton käytöstä suoritettava kilometrikorvaus. Tämä osoittaa juuri tätä, miten sen nyt fiksusti sanoisi, miehistä talousajattelua, joka ajattelee tärkeämmäksi autonkäytön kuin lastenhoidon, suoraan sanottuna.

Perhepäivähoitajan ammatti on kutsumustyö, ja siihen tarvitaan sellaiset tilat, että niitä voi käyttää sekä työssä että omaan asumiseen. Jos ajattelee normaalia perhepäivähoitotilannetta, niin yleensä siinä on muitakin perheenjäseniä, koska tilojen pitää olla sen verran isot, että siellä on lapsille, yleensä neljälle tai viidelle, jopa osaaikaisille lapsille sen lisäksi, riittävästi tilaa, lepohuoneita jne. Muiden perheenjäsenten täytyy ikään kuin hyväksyä tilanne, että omassa kodissa on vieraita henkilöitä, sekä lapsia että lasten vanhempia, ukkeja, mummeja ja ketkä siellä milloinkin käyvät. Perhepäivähoitajan tilat ovat hyvin monenlaisessa käytössä loppujen lopuksi.

Sen vuoksi toivon, että lakialoite saa asianmukaisen käsittelyn ja että hallitus huomaa, että tämä on loppujen lopuksi kansantalouden kannalta hyvin pieni asia. Hallitus voisi tehdä tämän suuntaisen lakiesityksen, jotta lakialoite voitaisiin sen yhteydessä hylätä, niin kuin tavallisesti tehdään, mutta hylätä vain siinä tapauksessa, että hallitus tekisi hyvän esityksen.

Ed. Peltomo edellä kertoikin tasavertaisuusperusteita, jotka mielestäni pitää huomioida.

Yhden asian vielä haluan sanoa. Monta kertaa perhepäivähoitajan perheessä ei voida pitää esimerkiksi uusia huonekaluja tai huonekaluja joudutaan uusimaan monta kertaa useammin kuin normaalissa perheessä sen vuoksi, että ne kuluvat paljon runsaammassa käytössä kuin tavallisessa perheessä, jossa molemmat tai jompikumpi vanhemmista on töissä ja lapset muualla päivähoidossa. Sen vuoksi toivon, että aloite saa myönteisen käsittelyn.

Ed. V a r t i a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen hyvin kiitollinen käytetyistä puheenvuoroista tämän asian kohdalla. Olkaamme rehellisiä, ettemme tökkisi hallitusta hallituksen jälkeen. Päivähoitolaki tuli huhtikuussa 73 voimaan ja sen jälkeen tämä asia on ollut 25 vuotta pielessä. On ehtinyt olla vaikka minkä sisältöisiä hallituksia tässä maassa, eli siitä ei liene kysymys.

Tänä aikana on myös päivähoito muotoutunut uudelleen. Esimerkiksi kolmiperhehoidossa, jossa verotus toteutetaan toisin. Ei ole ajantasaistettu lakipuolta tältä osin ihan kohdalleen. Olen neuvotellut asiasta verohallinnon virkamiehen kanssa, joka myönsi, että tässä nyt on virhe, että ei ole ehkä puututtu asiaan, johon olisi syytä ollut puuttua. Siksi todellakin katson tarpeelliseksi, että säädetään selvästi ja rehdisti verottomaksi sellainen kulu, joka ei ole palkkaa miltään osin.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa herra puhemies! En millään malttanut olla antamatta vastausta ed. Aittoniemelle, kun hän puheenvuorossaan nimeni mainitsi.

Kuten ed. Vartiainen totesi, asia on ollut 20 vuotta epäkohtana. Olen todella tyytyväinen siihen, että ed. Vartiainen on nähnyt paljon vaivaa ja toiminut tosissaan asian parantamiseksi ja tehnyt siitä lakialoitteen, jolla asia voitaisiin korjata.

Kun ed. Aittoniemi mainitsi oman kirjallisen kysymyksensä, niillä todetaan vain vallitseva tosiasia eikä niillä korjata epäkohtia.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Vartiainen otti esille kolmiperhehoidon. Siinähän tilanne todellakin on toisenlainen, koska hoito tapahtuu silloin yleensä jonkun lapsen kotona. Itselläni on ollut yhden vuoden tällainen kolmiperhepäivähoito voimassa, ja se oli erittäin hyvä ratkaisu. Siinä yhteydessä tutustuin perhepäivähoitajan työskentelyyn hyvinkin tarkkaan, ja omissa silmissäni ainakin arvostus perhepäivähoitajaa kohtaan nousi vielä korkeammalle kuin siihen saakka oli ollut. Siinä tilanteessa, kun kodissani hoito tapahtui ja siellä oli vieraita lapsia, en olettanutkaan, että minulle maksettaisiin jotakin siitä, että koti kuluu. Mutta silloin kun kysymys on perhepäivähoitajan omassa kodissa tapahtuvasta hoidosta, on oikeus ja kohtuus, että hoitokulukorvaus ei ole veronalaista tuloa.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Vartiaisen tekemä lakialoite tuloverolain muuttamisesta niin, että kunnallisille perhepäivähoitajille maksettava perhepäivähoidon hoitokulukorvaus ei ole veronalaista tuloa, on minusta hyvin perusteltu ja esimerkki juuri siitä, miten meillä saattaa vakiintua yhteiskunnalliseen toimintaan käytäntöjä, jotka pitävät sisällään epäkohtia, mutta kun kukaan ei tartu asiaan riittävän pontevasti, ne siirtyvät vuodesta toiseen ongelmina. Ne

ovat pieniä asioita, mutta esimerkiksi kyseinen muutos kuitenkin koskettaa siinä määrin olennaista yhteiskunnallista toimintaa, että minusta tämän tyyppisiin asioihin pitäisi löytää poliittinen yksimielisyys ja viedä nopeasti tällainen korjaus ratkaisuun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

18) Lisätalousarvioaloite 22—36/1998 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lisätalousarvioaloitteet lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ilmoitetaan, että lisätalousarvioaloitteet ovat tänään nähtävinä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Keskustelu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Otan esille vain yhden lisätalousarvioaloitteen, ja tämäkin on aloite, jossa esitetään rahaa pois. Edustajat J. Andersson, Puhjo ja Tiusanen esittävät puolustusmateriaalihankinnoista 200 miljoonan markan määrärahaa poistettavaksi. Mielestäni tämä on erittäin perusteltu aloite. Vaikuttaa siltä, että tällä hetkellä militäärinen hegemonia on saanut aika pitkään vallan yhteiskunnassamme ja helposti puolustusmäärärahoja ollaan aina lisäämässä. Paljon suurempia tarpeita olisi olemassa, mihin rahoja voitaisiin käyttää. Sosiaalipuolella on tehty ikäviä säästöjä. Esimerkiksi lähiöt ovat kurjistumassa ja rahaa tarvittaisiin muun muassa asunto-osakeyhtiöiden peruskunnostukseen niin vuokratalojen kuin omistusasuntojenkin kohdalla.

Toivon, että tämä aloite, jossa esitetään 200 miljoonaa markkaa pois, etenisi hyvässä hengessä, kun vasemmistoryhmä, vasemmistoliiton edustajat, sosialidemokraatteja ja vihreitä on aloitteen takana. Toivotaan, että oppositiokin tulisi mukaan. Epäilen kyllä, että oppositio on kannattamassa militääristä henkeä, että lisätään puolustusmäärärahoja.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Itsekin aion puuttua samaan aloitteeseen, mistä ed. M. Koskinen puhui, eli 200 miljoonaa miinusta puolustusmateriaalihankinnoista. Käytin siitä puheenvuoron lähetekeskustelun yhteydessä, kun käytiin näitä läpi. Minusta tämä osoittaa sen, että jollakin tavalla koviin arvoihin yhteiskuntamme on valmis laittamaan rahaa, mutta kun puhutaan sosiaalisesta turvallisuudesta, sieltä ollaan valmiita kuppaamaan ja vetämään ihmisten olosuhteet tiukalle. En voi sitä ymmärtää.

Kun aikoinaan tästä käytiin keskustelua, sitä perusteltiin sillä, jotta tällä turvataan työllisyyttä. Minusta se on huonoa työllisyyden turvaamista, jos tehdään aseita ja sillä tavalla turvataan työllisyyttä. Se on väärä teollisuudenala, jos pitää tehdä pyssyjä. Käydään tekemään auroja ennen niilläkin rahoilla. (Ed. Aittoniemi: Ei niitäkään tarvita!) — Kehitysmaissa tarvitaan sellaisia vedettäviä auroja, joita härät jaksavat vetää. Viedään sinne kunnon auroja, kun Suomessa tai EU-alueella ei tarvita, kun täällä on niin pitkälle automatisoitu maatalous, että täällä ei vanhan mallisia auroja enää tarvita. Kyllä niistä kivääreistä vielä saa jonkinlaisia vedettäviä auroja.

Ed. Vartiainen: Arvoisa puhemies! Minulla on sellainen käsitys, että ehkä aloitteen allekirjoittajat eivät ole ihan avanneet asiaa ministeriöstä, mitä tämä 200 miljoonaa pitää sisällään. Itse olen siihen hiukan paneutunut. Nimenomaan kotimaisen työn peruste on näitten hankintojen takana, tiettävästi ei aseita lainkaan. Toivon, että tällaisenaan tämä jo kerran tiukasti karsittu hankinta menisi, koska siellä on runsaasti suomalaisia työpaikkoja. Jos hanke toteutuu, myös kotikaupungissani on ensi keväänä enemmän työssä ihmisiä. Muuten siellä on sata ihmistä työttömänä. Siitä syystä kannatan tätä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ei 200 miljoonan poistolla militarismia poisteta, ei meiltä eikä maailmasta. Mutta niin kuin ed. Vartiainen sanoi, tämä on hyvin pitkälti työvoimapainotteinen määräraha ja pitää pystyssä suomalaista puolustusväline- ja puolustustarviketeollisuutta, joka on erittäin tärkeä asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja lisätalousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

———

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio